

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Consilia || Salomonis, || Sive || Collecta Salomonis || Axiomata

Maxime Necessaria Homini, ut se ipsum sapienter dirigat ; E Gallico In
Latinum versa, revisa & amplicata per Auctorem, cum Indicibus
necessariis

Cureau De Lachambre, Pierre

Coloniæ Agrippinæ, 1694

Pars Prima Complectitur Regulas Salomonis magis necessarias pro
Homine ad suam propriam personam benè regendam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37935

231
Deo
234
Eccl.
236

PARS PRIMA

Complectitur Regulas Salamonis magis necessarias pro homine ad suam propriam personam benè regendam.

ARTICVLVS PRIMVS.

De Regimine Conscientiæ.

REGULA PRIM A.

Faciendi plures libros nullus est finis, finem loquendi pariter omnes audiamus, Deum time, & mandata eius observa. Hoc est omnis homo. Eccl. 12.

PARAPHRASIS.

Multa dantur consilia, & multi scribuntur libri, quibus homo ad perfectionem peruenire possit. Sapientia de super non nisi unicam proponit sententiam, quæ est compendium omnium, quas sapien-

A

tes

tes unquam dictarunt, & quasi ipsa met
Sapiaentia ab initio usque ad finem
mundi homini inculcare intendit, ni-
hil enim aliud scribit, nihil aliud ho-
minibus loquitur, quam quod amare
Deum, & ejus voluntati obedire, sit
omnis homo.

REFLEXIO.

DUm summus Creator formaret
ideam nostræ naturæ, & concipi-
peret creare hominem, præten-
dit, quasi suum excellentius opus ita con-
cipere, ut corpus & animam simul con-
jungeret.

Vidit enim, quod si corpus separaret
ab anima, illud solum non nisi fœtor es-
set, & similiter anima separata à Deo,
adhuc squalidior foret, ita ut loco ali-
cujus excellentis operis, quod medita-
batur, non nisi aliquod monstrum effor-
maret.

Ne igitur in hoc erraret, eodem tem-
pore, quo corpus conjunxit animæ, ju-
dicavit esse necessarium, animam con-
jungere Deo, per suam ineffabilem gra-
tiam,

tiam, quæ & ipsa huic suo operi conjungeretur, ita ut hæc tria totum facerent hominem.

Attende paulisper, & considera Sapientiam Dei, dum hæc tria ita sibi differentia concluderet, simul jungere, & ex ipso excellentiam sui operis formare! Considera quanta hæc sint miracula, dum in homine sunt conjuncta! & quanta infelicitas dum separantur.

Dum enim gratia rejicitur, vel ipsa ab anima recedit, ecce reprobationem & peccatum: dum corpus separatur ab anima, ecce mortem: dum autem anima separatur à corpore & gratia, ecce infernum: quæ sunt tria horrenda & metuenda objecta. Quod si verò iterum conjungantur, sunt è contrà tres pulchritudines cælestes, & tria maxima miracula divinæ potentia, ita enim simul juncta constituunt verum hominem. *Ti-
me Deum, hæc est omnis homo.*

REGULA SECUNDA.

*In timore Domini sit tibi gloriatio,
& omnis narratio tua in præceptis
Altissimi. Eccl. 9. A 2 PA-*

Timor Domini & Deo esse fidelis, sit honor tuus, & si vis ut respiciaris & aestimeris, utque in facie tua sit ea modestia, in actionibus ea firmitas, & tranquillitas spiritûs, qua homines super alios extollit, semper mente revolve benignitatem Creatoris, & ejus perfectiones æternas, animum tuum eò dirige, ut non in alio quam in Deo spem & actiones tuas colles.

REFLEXIO.

Non superbum imiteris, quem pudet timere & adorare Deum, quia plebs cum timet & adorat, quique honorem quærit in vilipendendo ea, quæ facere obligatus est.

Non formes tibi proprias opiniones & regulas, & non accipias pro signo alicujus nobilitatis, non ita sicut alii velle apparere, nec credas, quod aliqua stulta inventa opinio plus valeat, quam communis quædam doctrina.

Quasi verò ideo quod sis nobilis, tibi videatur indecorum, ea facere, quæ plebs facit,

facit, cum potius deberes studere, omnia melius quam plebs peragere.

Hinc non sequaris ejusdem devotiones, sed eas transcendas; non imiteris plebem in via salutis, & sanctis justitiæ exercitiis, sed considerando tuam conditionem, progrediaris primus, & sis omnium exemplo.

Tene tuum locum in templo, & non permitte, ut aliquis te sit devotior aut modestior, & quia alios præcedis nobilitate, sit locus tuus ante altare, & sis in Sacrificio propinquior Deo, ac intensior in oratione.

Recordare quod non sit medium securius, quo præcedas communem plebem, quam si fueris magis quam ea, humilis ante supremam divinam Majestatem, & hanc perfectiùs adoraveris.

REGULA TERTIA.

Vanitas vanitatum, universa vanitas, & afflictio spiritus. Eccl. i.

PARAPHRASIS.

In nullo amorem figas quam in Deo, verum enim bonum & verum gaudium

A 3

neris

non nisi in eo invenitur. Bonum quod ante oculos apparet, te decipit, & non est nisi illusio & vanitas; Falsum & apparens bonum, devenit verum malum, ex eo quod nobis placeat, & quod incipiamus illud amare.

REFLEXIO.

OMnes hujus vitæ felicitates sunt vanæ & deceptoræ, nos tamen illas, dum se nobis offerunt, stables & immobiles judicamus, imò cor nostrum ex sola earum apparentia allectatur, illis manibus pedibusque inhiat, & in iisdem obcœcatur, ut sibi promittat, se illas æternùm possessurum.

Sed hoc est profluentem retinere aquam, ex momento enim quo credimus nos illas possidere, incipiunt à nobis fugere, dum enim illas quodammodo possidemus, iis congaudemus, nobis illas reciprocè promittimus, & inseparabiliter in iis spes nostras collocamus, de repente manibus nostris elabuntur; Illæ cursum suum prosequuntur, sicut nos nostrum, imò nos ipsi eas relinquimus,

&

& nos cum illis eò progredimur, quo facto seu ordinatione divinâ vocamur, & quò ipsum tempus nos deducit, nempe illas ad nihilum & nos ad mortem.

Tempus est breve, & terminus propinquus, non procul absunt gaudia unius momenti à lachrymis æternitatis, & aliquando tantum unâ nocte inter se distant longi anni quos nobis præfiguramus. Sæpè quos videmus isto vespere potentes & fortunatos, sequenti mane sunt sepulti sub propriis ruinis.

Hodie nobiscum sunt felicitates, sanitas, divitiæ & honores, cras verò omnes hæc vanitates sunt aër, ventus & fumus, corpus nostrum in rumulo, & anima nostra in altero mundo, ubi plorabit, & æternùm, sed nimis tardè, dicet: *Unanversa vanitas, & afflictio spiritus.*

Causa quare despiciere deberemus has fugitivas felicitates, consistit in hoc solo verbo: *Vanitas*: Deus enim solus est verum bonum, cætera bona creata sunt productiones & umbræ hujus essentialis & infiniti boni: Considera & aperi oculos.

Si es dives , & Deus recedit à corde tuo, quid tibi remanet, super quo iactari possis ?

Si esses hæres & Dominus in imaginatione alicujus domûs , nullum tamen desuper haberes jus, nec etiam potestatem & licentiam intrandi , qualis esset hæc hæreditas , & quale dominium ? Si esses Dominus alicujus thesauri , vel reddituum Dominus alicujus Regni vel Imperii , etiam totius orbis , & omnium imaginabilium, si possideres omnia creata , omnia opera & dona Dei , & tamen eum non haberes , qualis esset possessio pro tali anima , quæ anhelat ad verum bonum , & quæ suam quærit satisfactionem in solo Deo ?

Quod pejus est , hæc creata , hæ divitiæ , hæ magnificentiæ sunt circa te , & non intra te ; Aurum & argentum ingrediuntur tuam domum, concupiscentiæ in tuos oculos, & in tuos sensus, non tamen ulterius progrediuntur , multò minùs in eum locum veniunt , ubi tuæ majores necessitates & tua immortalia desideria requiescunt , tantum umbras
& f.

& figuras suas eò mittunt , de tot
enim bonis & felicitatibus congregatis
& conservatis tantâ cum diligentia nihil
in corde tuo aliud retines , quàm ea-
rum umbram.

Meditare pusillum , si posses audire
gemitus & singultus , qui in medio tua-
rum concupiscentiarum ex imo tui cor-
dis proveniunt ; Plora super te ipsum
& confitere , quod sis dignus compassio-
ne , cùm ab ortu tuo & quidem incef-
sante cum displicentiis extremis quæ-
ras veritatem veritatum , ut sis semel fe-
lix ; Et tamen non aliam invenias , quàm
vanitatem vanitatum , umbram umbra-
rum , imaginem apparentiarum & illu-
sionum ; *Vanitas vanitatum & afflictio
spiritus.*

Ut autem consoles , non quære te
ipsum , nec spem tuam pone in quiete ,
nec quæras felicitatem tuam per regulas
arrogantiæ & alicujus Philosophiæ mun-
danæ.

Scio equidem quod humana pruden-
tia & politica proprii amoris homini in-
sinuent pro felicitate consequenda , ut

16   *Consilia Sapientia,*

renunciet omnibus creaturis , & quodammodo ipsi Creatori , ut nullam sui partem extra se quærat , seipsum solummodo possideat , fruatur suis propriis recreationibus , se ipso contentus vivat ; Et quod hæc sit vera felicitas , sibi que ipsi placere sit melius , quàm placere Regibus , sed *animadverti, quod hoc quoque sit Vanitas.*

Recordare , quod anima tua sit perfectissima & nobilissima imago primi & supremi Entis , & è contra ultima Vanitatum omnium , quando privatur gratiâ.

Omne enim , quod capacitatem habet continendi & in se recipiendi Deum non potest separari à Deo , quin ita vacuum efficiatur , quàm sit ipsa magnitudo Dei.

Nempe quando anima eò redacta est , ut nihil diligit , & nihil possideat quàm se ipsam ; Hæc anima spiritualis & immortalis nihil aliud est , quàm aliquod vacuum & privatio immensa , & infinitus dolor : nam

Anima nostra est res adeò divina & excel-

excellens, ut ex momento, quo Deus non est cum ipsa, sit idem, quàm ipsa damnatio, & proprius sui infernus.

Differentia duarum animarum peccatricium, unius damnatæ & alterius adhuc viventis in terra, & in corpore humano clausæ, non alia est, quàm quod illa se videat clarè damnatam & in substantia malum proprium sentiat; Ista verò hoc nondum videat nec sentiat.

Quando anima tua separata à Deo per peccatum se sentiet, & in igne videbit infelicem; Actus suæ desperationis, & clamores sui doloris erunt illi, quos Propheta à longinquo audivit, & repetiit his verbis: *Reddidit me vas inane*: dicet enim, Deus me fecit vas immensum & pretiosum, capax fruendi suâ gloriâ, & possidendi suam divinitatem, interim recessit à me, & reliquit me vacuum. Sum enim solum ipse ego, & hoc est afflictio afflictionum, & verus infernus; Nam esse spiritum & esse solum, est esse animam immortalem & esse vanitatem. *Vanitas & afflictio spiritus.*

REGULA QUARTA.

*Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in
iudicium, siue bonum siue malum
fit. Eccl. 12.*

*Timor Domini, principium sapien-
tia. Prov. 1.*

PARAPHRASIS.

*Timor Dei est principium vera sapientia.
Illa enim qua venit ex timore offen-
dendi homines, vel ex desiderio illis
placendi, est falsa & deceptiosa; Et
quamvis inueniantur in orbe multi
sapientes & politici, non in minori
numero inueniuntur tot stulti & fa-
turi.*

*Non enim major est stultitia, quàm en-
ga omnes monstrare se esse sapientem,
& non esse erga Deum, neminem la-
dere vel offendere, quàm hunc solum.*

REFLEXIO.

Prima & principalis Regula, quam
eligere debes, ut sapienter te regas,
est timere suum Dominum & suum Ju-
dicem.

Si

Si vis, ut in tua anima nascatur timor salutaris, & ut amoveat omnes inclinationes ad peccatum, non habes meliorem modum, quàm ut primordia & novissima tua memoreris, & ut benè comprehendas per continuas & devotas reflexiones, quò venisti, & quò progrediaris; Quod sit tuum principium, & quis tuus finis, quæ beneficia receperis, & cui obligatus sis, quid debeas tuo Creatori, & quid tibi Judex tuus debeat.

Debita & obligationes versus tuum Creatorem non sunt materia alicujus longioris discursûs, sed longioris meditationis, & quamvis quodlibet verbum non nisi unicum punctum includat, plures tamen anni & quidem sæcula admirationis & silentii requiruntur ad quodlibet verbum.

Id quod mirabilius & consideratione dignius est, quod hæ obligationes non cessaverint ab ortu tuo crescere, & quod adhuc omni momento tecum crescant, tuam nativitatem præcesserint, & seniores te sint.

Incepisti vivere, sed Deus non ince-

A 7

pit

pit recordari tui ; Ante omnia primordia, & ante omne tempus fuit Deus, qui te amavit.

Recordare pariter, tu qui nihil fuisti, quali modo Deus te extraxerit, & cum quali honore egressus fueris ex æviterno opprobrio, nam dum te Creator in primo homine producere voluit, fecit coelum & terram, hoc est duos mundos & duos Paradisos, quos tamen etiam non nisi in tui gratiam creavit.

Ipse cumulus gratiarum est, quod te creaverit non nisi pro se solo, & quod tibi tuum esse dederit, ut sis in æternum cum ipso unitus, non aliud volens, quam ut suum divinum per omnem æternitatem durans officium sit pariter tui temporis, & tuæ vitæ mortalis officium, nempe cognoscere & amare Deum.

Ineffabilis gratia ! honor supremus & infinitus ! sed res terribilior in hac vita tam gloriosa, quod omne momentum, quo vivis sine amore Dei, sit peccaminosum, & quod hæc peccaminosa momenta & ingritudines numerabuntur, & in hora mortis tuæ examina-

buntur.

buntur. Deus incepit per beneficia, finiet per severum iudicium.

Ille, qui te quæsiuit per tot annos, ut te salvet, vocabit te brevi, ut te iudicet, & dum ante oculos suæ iustitiæ comparabis, considerabis in tua persona, quid ex eius, & quid ex tua parte habeas, illud quod ipse in te operatus est, & quid tu facis, & adhuc hodie operaris.

Comparabit tuas actiones cum suis, & coget tuam conscientiam, ut eas ipsa met comparet, & contempletur opera suæ Sanctitatis cum operibus tuæ malitiæ conjuncta in eodem corde.

Fac nunc hanc comparisonem ad pedes Crucifixi ante tuum Redemptorem & tuum Patrem, id quod facies in illa die ante tuum Iudicem, cum videbis veritates in illo libro, in quo cunctæ scriptæ reperiuntur.

Considera, quid sit misericordia, quæ prævenit tua merita. Quid sit ingratitude, quæ secuta est misericordiam, & quæ fuit concepta in medio gratiarum.

Quid sit iustitia, quæ examinat bonum

num

num & malum, quæ ponderat bonitates Dei, & peccata hominis, & quæ in uno & altero æternitatem conspicit.

Denique quid sit æternitas, ubi peccatores non cessabunt esse peccatores & superbi, & ubi Judex sine fine erit justus, ubi sua Sanctitas erit mensura suæ iracundiæ, & sua iracundia infinitè offensa, mensura supplicii, & sua infinita pulchritudo, quam nunquam contemplantur, mensura desperationis omnium peccatorum.

Nimis multum loquor, maximè in re, ubi nihil minùs quàm loqui oportet: Historia enim hominis non indiget aliud, quàm hæc quatuor verba. Ipsius recreationes cessabunt. Ipsius actiones judicabuntur. Ipsius peccata punientur. Ipsius pœnæ erunt æternæ.

Hic habes id quod non legas, sed id quod mediteris & contempleris. Quamcunque etiam opinionem mundus de aliquo docto homine habeat, si nondum cœpit meditari desuper, nondum cœpit esse sapiens.

Juventus & stultitia cogitant solummodo

modo de presenti, avaritia ad futurum; Prudentia politica verò recordatur illius quod heri factum, & prævidet ea, quæ cras futura sunt. Vera sapientia fert visum suum ex una parte ad initium temporis & creationem hominis, ex altera verò parte ad ipsam mortem, & usque ad æternitatem, ex his duabus extremitatibus ita ab invicem sejunctis ipsa sibi format suum præsens tempus, & ab hodierna die desuper cogitare non cessat.

REGULA QUINTA.

Impius cum in profundum venerit, contemnit. Prov. 18.

PARAPHRASIS.

Ratio, quare non seriò super has veritates christianas reflexionem facias, & tuam conversionem vilipendas, quasi rem minimam pro homine docto & nobili, est ipsa consuetudo, quam contraxisti vivendo disordinate, & nihil tuis passionibus denegando.

Ista mala consuetudo est fundamentum abyssus, ex qua rarissime peccator egred ad vitam poenitentia ac salutis. Opor-

tet nihilominus exinde egredi. SS. Patres & spiritali vita dedita persona tibi desuper modos insinuabunt, optimus verò est, quem in sequenti regula comprehendes.

REGULA SEXTA.

Vt scivi, quoniam aliter non possum esse continens, nisi Deus det: adij Dominum, & deprecatus sum illum ex totis precordijs meis.

Sap. 8.

PARAPHRASIS.

Dum desiderarem obtinere gratiam & vincere meas malas habitudines, sancteque vivere, deprecatus sum eum ex omnibus precordijs, & tam ardentem, quam aliquod desiderium illud petere possit, irrigatus lacrymis & proiecitus ante altare, ubi inaudiui vocem suam qua me vocavit ad pœnitentiam, dixi Domine! Ipsa sapientia & lumen, per quod monstras homini pulchritudinem virtutis, est apud te, infunde illud mihi. Tu mihi injungis, ut sim castus & devotus, da mihi devotionem & castitiam.

*stitem, & postea manda mihi omnia
qua tibi placent.*

REFLEXIO.

NUnquam spera gratias tam spiri-
tuales quàm temporales, nisi eas
petieris. Absque assiduitate orationis,
habebis tantum gratiam, quæ tribuit ca-
stitatem in actu primo, sed secundum
regulas ordinarias Sapientiæ, non habe-
bis nisi per medium orationis eam gra-
tiam, quæ tribuit plenam voluntatem
hoc bonum desiderium perficiendi.

Eodem modo non eas spera, nisi illas
petieris forriter ex ardenti & sincero
corde. Hinc.

Non ferventer ad Deum orare, ut
tuæ infelicis vitæ misereatur, est orare,
ut cesset te punire, quò possis adhuc dif-
ferre tuam conversionem; & est, quasi
de te ipso attesteris, quod timeas ne ex-
audiaris, quia times frangere catenas,
quibus ligatus es ad Creaturas, & quia
times imposterum nihil aliud amare,
quàm ipsum solum.

Deus enim vult, dum oramus, ut &
ipsa nostra præcordia, si foret possibile,
habe-

habeant vocem, & ut in nobis sit quasi
aliquis ignis divinus, qui det nostris ful-
piriis vim ad ipsum ascendendi, & eum
insequendi, quamvis iustitia sua vellet,
ut fugeremus, ne exaudiremur.

Deus etenim desiderat, ut eum pre-
cibus insequamur, & apud eum impor-
tunè sollicitemur: Insequaris eum, & sis
constanter importunus: non timeas
quod possis per suam resistantiam vinci,
ne constanter perseverare possis.

Spera in ipsius verbis, sicut Sancti fe-
cerunt semper sperantes, etiam dum ni-
hil haberent quod sperarent, dic ipsi,
quando videbis jam ipsius manum quasi
extensam, ut immoleris, & quando vi-
debis dexteram ipsius tuo cordi infixam,
quod ex gremio mortis, usque ad por-
tas inferni adores ipsius bonitatem, ex-
pectes ejus gratiam, & sis securus de ip-
sius succursu.

Dic quod sit perire, dum quis fugit
ipsius minas, quod non sit locus secu-
rior in mundo, dum irascitur, quam esse
apud ipsum; quod apud eum sit unicus
locus, in quo afflicti peccatores, & ipsi

mor-

quasi
s ful-
eum
ellet,
mortui possunt invenire salutem. *Ad
quem ibimus? verba vite aeterna habes.*
Sum peccator & sum mortalis, quò ibo
nisi ad te Deus?

pre-
por-
& su-
meat
inci-
ti fe-
n ni-
ipsi,
quasi
o vi-
xam,
por-
, ex
e ip-
fugit
ecu-
n esse
nicus
& ipsi
mor-
Confitearis quod omnia possit, quod
sit Dominus, sed crede firmiter, quod
quamvis sit Omnipotens, non tamen
possit resistere precibus humilium & af-
flictorum, & cum in ipso omnes confi-
dentia inhabitent, provoca sincerè ad
ejus misericordiam, quia non poterit te
aspicere absque commiseratione, & de-
relinquere illud cor, quod sincerè suæ
protectioni & amori se submittit.

Loquere audacter, & dic cum Ca-
nanea muliere, ne sit tecum crudelior
& inexorabilior, quàm herus erga suæ
domus caniculos, & quod tantum desi-
deres micas ex sua mensa, & reliquias
Sanctorum: loquere quemadmodum
dicta mulier, quæ tam benè scivit, quo-
modo summo Deo loqui oporteat; &
si tuam importunitatem dedignetur, te
repellat, & jubeat discedere, permane,
& projice te ad ejus pedes, ac declara
eidem, quod non sis discessurus, usque
dum

dum tuam importunitatem aut mor-
puniverit, aut te exaudiverit; den-
que tam benè facias, & non desiste à tu-
sanctis violentiis, usque dum ab ipsi-
audias illud amicabile verbum, quo
pluribus peccatoribus consolationem
dedit, & tibi injungat dicere: *O multa
magna est fides tua, fiat tibi sicut vis*: Ob-
stupeo ô creatura infidelis, quam magis
est confidentia & fides tua, vade in pa-
ce, & petitioni tuæ satisfiat.

Principis alicujus terrestris gloria et
prævenire petitiones & dare antequam
aliquis sibi loquatur: Gloria verò Dei
est, expectare usque dum exoretur, et
eò liberalior est, quò magis rogatur,
quo magis aliquis ingemiscit, antequam
petitionem suam exaudiat. Ipsius bene-
ficium cessat quodammodo esse bene-
ficium, quando nimis citò alicui confere-
tur. Ipsius gratia non est perfecta gra-
tia, nec perseverantia, nisi quando
evenit post longa constanter perseve-
rantia desideria.

Attende ne statim cedas primæ sus-
denegationi, & ne recedas quasi ex dis-
plicen

plicentia vel desperatione, aut pusillanimitate. Hæc erat eorum infelicitas, qui nihil obtinuerunt: Verum secretum obtinendi est, esse importunum.

Quantum nostra importunitas hominibus displicet, tantum ea Deo placet. Ipsa est verum signum, quando petimus favores spirituales, quod hos ardentius desideremus: & quando petimus favores temporales, ipsa est signum, quod eosdem velimus ab ipso solo obtinere, quod omnibus aliis expectationibus renunciemus. Unum & alterum omnia possunt apud ipsius misericordiam & justitiam. Videt in nostris continuis & importunis precibus probas alicujus filialis confidentiæ, quæ ipsi cor aperit & infinitè placet.

REGULA SEPTIMA.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo: In omnibus vijs cogita illum, & ipse diriget gressus tuos.
Prov. 3.

PARA-

*Omne[m] spem tuam in Deo pone, ipsam
bonitati & providentia[m] confide negotia
tua. Respice super eum in tuis
actionibus, & cor tuum funda super
eum: hæc enim est optima & vera re-
gula, quam tibi possis proponere & ha-
bere ad scite[m] & feliciter tuas persi-
ciendi actiones. Quamdiu oculi tu-
cum confidentia & amore Deum re-
spicient, manum suam tibi porriget,
& absque omni timore progredieris.*

REFLEXIO.

Multos miserabiles in hoc mundo
conspicimus, quia paucas vide-
mus personas, quæ se Deo velint con-
fidere.

Nihil enim sapius nobis promissum
fuit, quàm quod Deus in se sperantibus
assistat, & tamen nihil minùs quàm hoc
probare volumus. Confidimus quidem
aliquando in eum, sed sicut sanctus Pe-
trus super aquas, cum tremore & dubio,
an possit vel velit nobis assistere.

Potiùs confidimus favori creatura-
rum, & quærimus nostram quietem,
confi-

confidendo iis & eorum dictis. Sed sicut dixit Isaias : *Confidere arundinibus veniioribus & crudelibus, quæ cum suis absconditis aculeis perforant manum hominis, qui innixus fuerit eis.*

Creaturæ nos decipiunt, nec potentiam habent nos portandi, sed nos decipiendi & destruendi.

Earum aditus magnifici magnam nobis spem conferunt, sed prima illarum dona sunt promissa, deinde excusationes, postea despectus, ultimò deceptiones.

Cum his ordinariè amicitia hujus mundi finiuntur, & nihil nobis magis ruborem excutit, ac fletus prorumpere facit, quàm quod crediderimus, speraverimus & amaverimus, quia semper in his decipimur, nam ab his perfidis spebus & cæcis amicitis oriuntur despectus, displicentiæ & desperationes.

Hæ tres res, fides, spes, & amor sunt quidem tres Theologicæ virtutes, & tres supereminentes perfectiones, quando Deum respiciunt, quando autem creaturas respiciunt, sunt tres imperfectio-

B nes,

nes, & tria vitia, quæ ruborem hominum excutiunt.

Quando confidimus verbo divini & in nobis nullum timorem sentimus nihil ab extra nos concutere potest, ambulamus securè per omnia pericula, & disordines mundi, ambulamus enim fluctibus, sicut super immobilia saxa. Deus est, qui confirmat omnia, & sustentat: sed ex quo diffidentia nobis timorem ineutit, reliquum itidem concutitur, & nihil circa nos videmus quæ præcipitia, quæ aperiuntur & nobis mortem ac infernum ostendunt.

Sanctus Petrus inculpavit tempestatem ob sibi imminens periculum, Dominus minus verò inculpavit ejus timorem & inbecillitatem. Quando incipimus periculum inculpamus fortunam vel malitiam hominum, & interrogamus Deum, quare non compescuerit ventos, & à nobis averterit infortunia. Deus, qui ipsam verdet veritatem, nostram parvam inculpam confidentiam. Ille nos interrogat, quare re dubitaverimus de suo verbo, & de suo amore, & quare timuerimus? *Modus fidei, quare dubitasti?* REGU

REGULA OCTAVA.

Esto misericors, & eris tu velut Ab-
tissimi filius. Eccl. 4.

PARAPHRASIS.

Qui aspirat ad salutem & ad gratiam
esse in numero predestinatorum &
prolium Dei, debet etiam ferre sig-
num Electorum, & eligere sibi pro
particulari virtute, ut sit charita-
tivus erga eos, qui patiuntur.

REFLEXIO.

IN hoc consistit vera devotio, sicut in
illo vera nobilitas, & verus animus:
Hæ tres eminentes qualitates non ha-
bent nisi unicum signum, quod eas co-
gnosceret facit. Character earum com-
munis est, unam bonitatem magnani-
mam, & unam inclinationem sinceram
absque interesse aliis inservire, & illis in
suis doloribus & anxietatibus subvenire:
si hic non est character tuæ animæ, & si
hæc virtus tibi displicet, non es homo
honestus, alicujus conditionis, nec ho-
mo devotus & conscientiosus, nec qui-
dem Christianus. Populus te nomina-

bit sicut ipsi placuerit ; Deus qui omni
videt, vocabit te infidelem & reprobum

Lex Christiana in puncto misericor
dia & charitatis eò magis te tangit , qu
plus auctoritatis habes , & quò in major
positus es dignitate.

Non cognosce solummodo privile
gia nobilitatis & tui officii , sed cognosce
pariter tuas obligationes , & recorda
quod Deus te super alios extulerit in
liqua Civitate aut Provincia , quemad
modum elevavit solem super homines
tanquam universalis eorum benefactor

Quod si magnam in aliqua Provinc
geris potestatem , etiam tuæ obligatio
nis est , protegere innocentes , & susti
nere pusillanimes ; Et quot vides mis
rabiles. Tot personis succurrendi tui o
ficii erit. Tempus & sollicitudo non su
pro te solo , tuam etiam vitam De
ipsis donavit , hinc eam pro eorum se
vitio impende.

Succurre illis quos injustitia & in
dia persequuntur , & à quibus ejulat
& clamores intendis. Sit tibi cordi
liberare ab oppressione superborum ,

brachium tuum fortifica, ut eos de manibus eorum eripias. Nullum aliud negotium huic præpone, nullam quietem tibi promitte, usque dum bonæ vitæ homines in illis partibus, ubi auctoritate prævalueris, in quiete fuerint.

Exaudi pauperes absque iracundia, impatientia, aut despectu, da illis ad minimum aditum, ut tibi loqui possint, & non adde eorum afflictionibus hanc tristitiam, quâ vident se rejici, & quasi cum indignatione eorum miserias audiri. Audi eos & non sis tam crudelis, quo iis doneges unum vel alterum consolatorium verbum, ad minimum aliquam dulcedinem in oculis tuis præfer, & non crede, quod dignitati tuæ præjudices, eò quod afflictos exaudias, aut coram te plorare permittas.

Age cum Deo sicut Sclavus cum herro, & cum simplicibus sicut frater, cum superbis verò sicut Magister, & coram eis authoritatem tuam præfer. Exalta te super insolentiam hominum, & humilia te sub majestate & potentia divina. Sis humilis coram Deo, qui te exaltavit,

B 3

ado-

adora eam manum, quæ te destrueret
 let, habe compassionem miseriarum
 quæ & tibi communes esse possunt,
 non despice lachrymas decedentes ex
 oculis, qui tuis sunt similes.

Non sis in tua Provincia aut in te
 bonis sicut Leo, qui omnia sibi ob
 lacerat: pudeat te vivere, & familia
 tuam perire; domum tuam esse infel
 cem, quia tu ei dominaris, & ut illi q
 tecum sunt, tanquam damnati tecu
 degant, ut tecum sint ad sufferendos
 rores & stultitias ejus dæmonis, à quo
 gitaris.

Vive eo modo, quo homo hono
 tus vivere tenetur semper æquali animo
 tibi præsens, & attentus tuis negoti
 pacificus in omnibus fortunæ volubil
 tatibus; æquus & affabilis erga tuos de
 mesticos, officiosus erga amicos, char
 tativus erga pauperes, & erga omni
 animo discreto.

Nihil pulchrius inter tuas divitias
 tuam dignitatem habeas, quàm pluribi
 posse servire: imaginare tibi quod om
 nia servitia & submissiones, quæ tibi de
 feruntur.

feruntur, & quod omnes amicitiae quae tibi in conversationibus demonstrantur, tibi nullius sint honoris, & quod tibi iniustae forent, nisi operam dare velis, plus honoris & officii demonstrare, quam tibi deferatur, & nisi tantum amare velis, quantum amaris.

REGULA NONA.

Superbum sequitur humilitas: spiritum humilem suscipiet gloria.

Prov. 29.

PARAPHRASIS.

Gloria querit animos humiles, & quamvis se occultent, illa tamen eos inveniet. Superbi qui eam querunt, humiliabuntur: Omnis enim qui per arrogantiam aut superbiam se exaltare contendit, illud inveniet quod maxime fugit, & cadet in opprobrium, ibidemque peribit.

REFLEXIO.

Null datur hujus exceptio inter Angelos, nulla est pariter pro hominibus. Magis perfecti & magis am-

B 4

bilis

biles minus æstimantur , imò odio habentur ex momento quo incipiunt superbire. Arrogantia aliqualis mixta inter eorundem perfectiones & virtutes talem figuram homini format , quam nemo sufferre potest. Quod putredo est in homine mortuo , hoc est superbia apud animos immortales ; ubique sunt insupportabiles , non æstimantur amplius in cælo , nec in terris , quàm cum horrore in eorum despectum & odium uterque mundus conspirat.

Sic à contrario communis est conspiratio pro honore humilitatis. Admiratio hominum, amicitia Angelorum, favor Filii Dei, omnia dona cælorum , & omnis honor in tempore & æternitate sunt pro humilibus ; & non dantur modo majores homines in aulis , & prædestinati in Ecclesia , quam humiles , nec videbimus alios Beatos in paradiso, gratia & gloria est eorum hæreditas. Unicuique & verum secretum, ut quis honoretur, est, seipsum despiciere : *Spiritum humilem suscipiet gloria.*

Pro vero tui despectu addisce, & scias
benè

benè qualis sis : quod non addifces legendo libros, nec audiendo Doctores, tua conscientia hoc tibi dicere & dictare debet. Interroga illam, & ex momento quo eam audieris, & attentè confideraveris, quid ea desuper sciat, & quid ea desuper te credere & confiteri coget, incipies esse humilis.

Omnis humilitas in eo consistit, ut dicas ex corde & cum aliquo remorsu devoto & sincero, quod ex te nihil sis, quam peccatum, error & corruptio, & quod alia quæ in tua persona inveniuntur, veniant à Creatore. Si nascendo aliquem majorem gradum, & naturales qualitates præ aliis obtinuisti, quod hæc qualitates non fuerint pretium tuæ virtutis, nec opus tuarum manuum, sed donum sui amoris & providentiæ, nam in veritate multas tibi contulit gratias, quæ adhuc crescunt omni die, & cum iis pariter tua peccata, & hæc sunt duo notabilia in tua vita; unum quod tuæ miseriæ non retinuerint Deum, quò te non tenerrimè amaverit, & bonis auxerit; alterum, quod tot beneficia, & tantum

tum amoris te non impediverint esse ingratum; qualis tamdiu fuisti, quamdiu scivisti, quod te amet.

Dicas hoc ex corde, & desuper sincere cogita; ante omnia sollicitus sis, ut tui aspectus humiles & respectuosi, tui gestus & motus corporis, & omnia, quae adextrà apparent, ferant signum huius opinionis, quam de te concepisti, & de tuis interioribus despectibus, quos de tua persona geris. Habe in conversationibus talem modestiam, quæ sit imago tuæ humilis & innocentis animæ, habe eandem modestiam in tuis actibus omni occasione, & erga unamquamque personam. In omni occasione vive & loquere sicut homo, qui evidenter agnoscit suam indignitatem.

Dum conversaris cum Deo temporis orationis, aut aliis devotis vitæ tuæ exercitiis, si vis ipsi placere, & mereri, ut eligat pro gloria suæ potentiae, sit tua principalis devotio, ipsi representare quantum promeritus sis, ut ab eo despicaris; Contemplando suas veritates tuas confitearis: aspice tuas tenebras

in ipsius lumine, habe desuper confu-
sionem tui, time, & plora. In quocun-
que statu, in quem per suam gratiam ele-
vatus es, non cessa eum adorare per tui
nihillationes proprias pro uno nihilo
quod peccavit, & quod se dignum fe-
cit, ut sit pejus & miserabilius, quam
fuerit ab æternitate, dum adhuc nihil
fuiisset.

Quando negotia in exercitio tuæ au-
ctoritatis inter personas tractas, quæ te
quærunt & honorant, si vis ut sincerè
operentur, demonstra ipsis, quod te
ipsum etiam benè cognoscas.

Ita agas ut in tua fronte & operibus,
in tuis actionibus & loquelis appareat,
quod non ignores, qualis sis etiam in
medio tuarum felicitatum & honorum:
nempè quod in medio alicujus magni-
ficæ divitiarum tumbæ non sis aliud,
quam aliqua umbra, vel parum cinerum
sub illa absconditorum: quod quidem
coram talibus personis eminentiorem
gradum Judicis aut Domini præferas;
Sed quod ante Deum non alium, quam
nihili & peccatoris feras gradum.

Non dicas hoc ore, satis est, ut hoc credas: ipsa verò perfectio in hoc consistit, ut hoc quod dixi, taliter credas, & tam benè menti tuæ imprimas, ita ut hæc animæ tuæ cogitationes clarè in oculis tuis per modestiam tuam appareant.

Operare taliter, ut in tuis actionibus & tuis verbis tali modo appareant, quo magni homines tam amabiles & potentes super aliorum corda se fecerunt, & dum quilibet vidit, quod actus humilitatis conjuncti cum perspicacia illorum intellectûs, mixti fuerant inter illorum virtutes & gloriosas actiones.

Quando es in conversatione, ubi semper rarum est, invenire hominem se ipsum cognoscentem, qui modestè & humiliter loquatur, sis tu humilis & sine affectatione & vana gloria.

Non te lauda nec te vitupera, sed observa leges Sapientiæ, & sic de te nec quid boni nec quid mali dicas. Et non te æstimes hominem solummodo minus perfectum quàm alios, sed tanquam aliud quod nihilum, de quo nihil dicendum, nec quicquam loqui oportet.

Non

Non petas ut homines te vituperent, sed solummodò non irascaris, dum hoc faciunt, & conare esse satis humilis cum desiderio, ut hoc fiat, & amandi eos qui illud facient; Nec lauda eos, qui vituperio digni sunt, sed sis contentus, quod neminem damnes.

Dum occurris personis vituperio dignis, non illas despice, sed ex illis quomodo tu ipsemet vituperari deberes, addisce, aspice illos sicut aliquod speculum, quod hanc tibi demonstrat veritatem.

Umbram quam vides ad tuos pedes, dum sol radios suos super te diffundit, non est aliud quàm aliqua figura, quæ tuum repræsentat corpus taliter, sicut foret in nocte nigrum & tenebrosum, & qualiter semper fuisset, si nunquam hoc astrum apparuisset.

Homines miserabiles quos in hoc mundo invenis, dum Deus benedictiones suas, felicitates & bona alia tibi largitur, quid aliud faciunt, quam expressam tuæ formæ imaginem, in qua perfectè repræsentaris talis, qualis fores, si divina providentia te dereliquisset. **B 7 Dic**

Dic ergo tu qui dives es & felix, & cui nihil deest, quando vides aliquem pauperem plenum ulceribus & infirmitatibus super stramen jacentem, morientem fame & frigore, dic: hæc est mea umbra: ecce hoc essem, si Deus mei non sollicitus fuisset, nec particularibus dotasset beneficiis.

Tu qui desideras esse sapiens & devotus, dum audis loqui de scandalosa vita alicujus peccatoris, vel de aliqua diffamata peccatrice, dic similiter, hæc est mea umbra, hoc est quod fuisset, & quod adhuc hodie essem, si Deus me lumine suo privaret, & si ipsius gratia me derelinqueret.

Verum est, quod vita hujus hominis sit scandalosa & horribilis: sed hæc est tua imago: humiliare igitur & adorare misericordiam Dei, quæ magna in tua persona operata est.

REGULA DECIMA.

Non contristabit iustum, quicquid ei acciderit. Prov. 12.

PARA

PARAPHRASIS.

Homo iustus fruatur semper pace interna: nihil accidet quod ipsum extra ordinem ponat, vel quod in ipso motus excites irregulares. Timor & tristitia sunt tonitrua, quæ non ascendunt ad eam regionem, ad quam ipse per Dei gratiam est elevatus, ita ut quidem fragor & sonitus eò perveniant, sed pax eum non derelinquat, nam quamdiu anima ipsius erit in pace, parum curabit fortune suæ & negotiorum suorum perturbationem.

REFLEXIO.

A Suesce absque admiratione & terrore aspicere ea, quæ accidunt: dum enim afflictio supervenit, non irascaris contra Deum, & non derelinque tuam bonam intentionem, ipsi in æternum esse fidelis.

Suffer pœnam cum respectu & humilitate, nec cor & virtutem tuam unquam sub culpa, quàm suffers, cadere sinas. Recordare, quod Deus illos, qui sibi chari sunt, puniat, & sicut Pater, qui filium suum nunquam magis amat, quàm dum

dum respectuosè & humiliter correctio-
nem suscipit ; ita homo nunquam ma-
gis Creatori suo placet , quam dum est
humilis, obediens & fidelis in suis adven-
sitatibus.

Non est homo qui non aliquid patia-
tur, non est verus Christianus, qui non
cum patientia, & non est sanctus, qui non
cum complacentia patiatur.

Principium sanctitatis est esse pacifi-
cum & modestum sub manu Dei, qui
nos affligit : Perfectio est, in hoc ponere
suam felicitatem, & sufferre id quod A-
postoli probârunt, dum exirent à suis
iudicibus pleni opprobriorum & calum-
niarum, de quibus sanctè gloriabantur,
ambulantes in plateis sicut in triumpho
inter contumelias Iesu Christi.

Ece summum statum vitæ spiritua-
lis, de quo cum sanctis Patribus dicere
audeo, quod nihil admirabilius in no-
va & potenti gratia verbi incarnati con-
spici possit, quam videre hominem, qui
in medio paupertatum & suæ domus
ruinarum fruatur in anima sua, pace cæ-
lesti, & qui de nullo alio conqueritur
illis

illis qui ipsum visitant, nec Angelis qui ipsum contemplantur, quàm de eo, de quo sanctus Paulus loquitur, dum pateretur: *superabundo gratia*: gaudium me opprimit, excedit culpam measque vires.

Hæ erant cogitationes Sanctorum, semper loquebantur de tempore afflictionum, sicut de felici tempore, quod vel maximè desiderabant.

In effectu enim per afflictiones fimus quasi similes crucifixo Salvatore in terris, æquamur Martyribus in coelis, & transcendimus Angelos, dum morimur.

Mori & pati sunt consummationes divinæ charitatis, & hæc erat sublimitas verbi incarnati, dum consummaret amorem in cruce inter dolores mortis exclamando: *Consummatum est*.

Angeli non ascendunt ad hanc felicitatem, sed tu potes anima devota. Aspira illuc, cum habeas mortalem & passibilem naturam. Non sufficit imitari Angelos, & amare; fac id, quod est in ipsis inimitabile, ama patiando & moriendo.

Ad minimum conserva te in tali statu
per

per patientiam, dum infirmitates, paupertates aut alia miseria te opprimunt, tuum cor in talibus oppressionibus non finas cadere, & non permitte, ut persecutiones & agitationes mundi te turbent, & tibi demant aliquid de pace tua interiore.

Maximè gere curam, ne turberis propter dolores & inquietudines quae in nobis ipsismet radicem habent, quae nascuntur ex nostra corruptione, sicut sunt melancholia, timores scrupulosi, & alia tormenta infirmae & timidae imaginationis, major pars harum in nobis absconditarum miseriorum, & incurabilium per humanam industriam, non sunt aliud, quam interior nox cum nubibus in quibus Dæmon format spectra & visiones nobis timores injiciendi.

Non perturberis, nec teras tempus cum ipsis disputando, aut digladiando contra talia chimerica monstra. Expecta solummodo in patientia adventum aurorae, quae ipsa absque strepitu destruet, & quae tibi dabit cognoscere errores tuorum timorum & inquietudinum.

Loquetur

Loquor de Sapiaentia, quam Deus ordinariè post tales obscuritates oriri facit apud animas sanctas.

Sapiaentia enim est primus radius luminis gloriæ, & veræ auroræ futuri diei æternitatis.

Hæc est illa aurora, quæ dissipat in imaginatione hominis omnia somnia, chimeras, & ignorantias, quæ rationem ad primævum statum reducit, quæ veritates reddit evidentes, quæ causat virtutis amorem, quæ intrepidum cor facit renasci, quæ reportat spem cum lumine, & quæ in nostro Horizonte apparet, ut nobis annunciet, solem certè ad nos venire, & nos esse in numero Prædestinatorum, qui illum videbunt.

Nunquam turberis, aut in inquietudines decidas ob causam talium secretarum persecutionum, aut volubilium fortunæ accidentium, nec etiã turberis ob tua peccata, & quod in eadem inopinatè relapsus fueris.

Dum enim in aliquem errorem cadis, non clames, nec conqueraris sicut infans qui ad lutum cecidit. Revoca bono modo

do

consilia
Sapiaentia
CIV
43

do te ipsum , & auxilium ipsemet tibi
 presta , dando manum misericordiae,
 quæ tibi suam porrigit : Plora & spera.
 Odio habeas malitiam & debilitatem,
 quæ tui peccati causa fuit , & adora Sa-
 pientiam Dei , qui ex isto tuo statu in-
 felici & probroso suam sciet promere
 gloriam.

Addisce , quod ex majoribus divinis
 actionibus suæ potentia , & amoris scit
 mutare in bonum , malum quod fecisti.
 Dum enim ruborem habes te ipsum vi-
 dendi , contemplare cum admiratione
 intentiones amoris & gratiæ , quas sua
 providentia meditatur occasione tui er-
 roris.

Time ipsius justitiam & eam fuge,
 sed nunquam aliter eam fuge , quam
 currendo ad ipsius bonitatem. Sentias
 compunctionem sine abiectione cordis:
 habeas resolutionem te imposterum
 melius gubernandi sine impatientia, aut
 desperatione ejus , quod fortè commi-
 sisti.

Quamvis vera contritio conterat
 cor , habet tamen illa aliquales dulcedi-
 nes,

nes, quæ nos sustentant, & quæ eam ostendunt, & distinguunt inter falsam poenitentiam.

Duo certiora signa, quod simus in tali statu in quo nos Deus habere vult, sunt tranquillitas & humilitas: sis certus, quod omne negotium aut actio nimis operosa, etsi sanctissima, fiat sine intentione placendi Deo, quod omnis inspiratio, quæ tibi causat aliquam inordinatam confusionem, non veniat à Spiritu sancto: quod omnis dolor tuorum peccatorum, qui ad aliquam ducit desperationem, veniat infallibiliter ab ipso Dæmone, quod omnis mortificatio, quæ te inobedientem aut superbum efficit, sit consilium proveniens à tuo inimico; Quod omnis humilitas, quæ in te format timorem, quasi nullam haberes sperare veniam, & quod Deus tuas despiciat lachrymas, sit falsa & dolosa, te deducens ad impatientiam, & ad mortem superborum & reproborum.

Tracta te cum contemptu, & maiore severitate, quàm potes, humiliare & confitere, quod sanctitas sit supra tuum
ani.

animum, quod sis pusillanimis, ignavus,
& hominum ingratus; Sed non
habeas humilitatem damnatorum, &
non dicas, quod tua salus excedat tuas
vires.

Roga & exora Deum, ut tibi det id
quod tibi mandat, offer te ipsi & pete
ut id quod sibi placet, tibi imponere
mandare velit.

ARTICVLVS SECVNDVS

De Regimine Rationis.

REGULA PRIM A.

Veritatem eme, & noli vendere Sa-
pienciam. Prov. 23.

PARAPHRASIS.

Conare acquirere, & attende, ne vende
id, quod plus valet, quàm omne au-
rum & argentum totius mundi.

Eme Veritatem, sed non amitte Sapien-
tiam, non separa has duas virtutes
posside utramque.

Ut Veritas sit in tuo ore & loquelis, Sa-
piencia verò in tua mente & cogita-
tionibus; Quando de una vel altera

re judicas, recognosce eam benè, & non te ipsum decipias; Quando verò de ea loqueris, non mentiaris, & non decipias eos, qui te audiunt.

Sapienter cogita, & sincerè loquere. Uno verbo aspira ad statum magis perfectum & magis altum, quo ratio & intellectus hominis elevari potest. Hoc cordis habeas, nihil credere & nihil loqui, quod non sit verum; Sis sapiens & sis sincerus. Veritatem eme, & noli vendere Sapientiam.

REFLEXIO.

HÆc est gratia pretiosa, esse sincerum, & non succumbere ad aliquam injustitiam, aut hujus adulationes, dum te volunt inducere, ut dicas aliquid mendacium, & prodas tuam conscientiam.

Plerique emerunt hanc gratiam proprio sanguine, & dederunt pro ea id, quod charissimum in mundo habuerant: Nulli pretio parcas, & si illam necdum habes, eme ipsam pro quocunq; pretio. Quidcunq; dederis minùs quàm illa valet. Non timeas mori: time vivere sine re-
puta-

putatione, quod sis tui verbi tenax, & minus ames veritatem quàm unam vitam mortalem, & unam miserabilem fortunam. *Erge Veritatem.*

Insculpas cordi tuo hanc regulam quam quidam sapiens Princeps scripsit digito super labia filii sui: *Potius perire quàm mentiri.* Magis odio habeas mendacium quàm ipsam mortem: quam vocetur in societatibus innocentissimum inter alia peccata, & in aulis peccatum necessarium, voca tu illud infamissimum naturæ & insupportabilissimum homini honorato, & conscientioso.

Et quia in anima tua geris expressam imaginem Veritatis divinæ, tibi applica id quod Salamon de Regibus dixit quod qualecunque ornamentum tu possis dare alicui mendacio, id tamen infamissimum tuo ori foret.

Nulli decet nisi Angelo illi superbo qui illud pro caractere elegit, & qui per illud incepit esse horror naturæ, transformari in Dæmonem.

Prima propositio quam fecit Angelus

in cœlo, fuit mendacium; primum verbum quod pronunciavit super terram, fuit itidem aliud mendacium, quod homini exposuit: Prima cogitatio quam habuit in ingressu ad infernum, & prima resolutio, quam ibi sumpsit ad vindicandum se contra Deum, fuit in æternum mentiri. Et denique prima promissio quam sibi ipsimet fecit pro consolatione suarum pœnarum, fuit, omnes homines ad mentiendum inducere, & invenire medium, quo possit dilatare suam corruptionem, & suum proprium peccatum, eò usque quò dilatatum fuit peccatum primi hominis.

Resolutio heu! in qua fuerat nimis felix, & quæ ei usque ad hodiernum diem per sex mille succedit annos: quis est enim ille homo, qui non mentiatur? Infantes mentiuntur in cunis & inter brachia innocentia: Philosophi, & ipsi Sancti in scholis Sapientiæ & in ipso throno veritatis. In quovis statu & in quavis ætate; Inter omnes qui peccarunt in Adam, & qui potuerunt loqui, non fuerat ullus, qui non mentitus fuisset.

C

set

set, & qui in ore & lingua non circumtulisset hanc Dæmonis imaginem.

Non eam tuo relinque ori, remove quod residuum est de hac infelici inclinatione, & detestare hoc fatale peccatum. Politici super eo student, multi illo suam sumunt recreationem, & in eo ponunt artem & scientiam. Et quod fecerunt magni homines, nomen tui cordis abominationem; Confide & tene illud pro errore indigno, & infami accidente animæ nobilioris.

Verùm si pudet mentiri & decipere non minus pudeat decipi à mendaciantibus. Libertas & sinceritas sunt virtutes magni pretii, posside illas, & pro possidendis illis non vende tuam prudentiam.

Est enim lumen, quod sicut oculis necessariò possidere debes, confere eam & recordare, quod aliàs in nocte & tenebris vivas.

Deceptiones, præcipitia, & tenebre sunt super terram, non ambules, & non progrediaris, nisi illuminatus, ubi sis, quid circa te sit.

Vides multos ignes volatiles & igni-
as exhalationes, attende ne eas accipias
pro facibus, & nota tibi inter tuas re-
gulas, quod major infelicitas & contu-
melia, quàm maximè timenda homini
rationali, sit, sequi luminaria contrafa-
cta, & esse ludibrium nequitia & hypo-
crite.

Recognosce homines, qui tecum
tractant, aut qui te accedunt, habe scien-
tiam legendi in eorum cordibus, quando
tibi loquuntur, & ex materiis, quas tibi
dicunt, intelligendi eas, quas dissimu-
lant.

Distingue veram modestiam à falsa,
& non permitte te decipi, dicit Salamon,
per tales homines, qui sub facibus mo-
destis & affabilibus, ac devotis loquelis
ferunt in cordibus suis septem sortes ne-
quitia & veneni, ad diffundendum in
cor tuum.

Magnæ deceptiones eligunt ordina-
riè magnas virtutes, ut exindè sibi fa-
ciant velum se cum eo tegendi, &
quando dictæ deceptiones sunt sub hoc
velo, & dum tibi loquuntur, omnis illo-

Constituta
Sapientia
Omnis
41 d

rum labor in hoc consistit, ut benè cotrofaciant vocem innocentia & amicitia: & hæc est inventio primi Traditoris & Deceptoris, qui in hoc mundo apparuit.

Id quod adhuc omnibus Traditoribus & Deceptoribus in hodiernum diem succedit; Quam enim sæpè sub faciebus & linguis quæ nostram attrahunt confidentiam, per affabilitates Angelicæ coperiuntur animæ diabolicæ? Humana prudentia omnia facit, ut id discoperiat: adhibe veram Sapientiam, cuius proprium est, ex oculis hominum, & eorum loquelis videre eorundem corda penetrare illorum intentionem.

Si eam habes, non derelinque illam propter adulationes amicitia & propter actus devotionis. Conserva illam tan benè, ut in omnibus negotiis & occasionibus, ii qui tecum agunt & tecum loquuntur, accipiant te pro tali homine, cui æqualiter impossibile est, decipere & decipi.

Ad minimùm non ignora quatuor res aut causas magis necessarias, quam

ordi

ordinariè magis incognitas, & magis occultas. Tuos proprios errores; cogitationes hominum; secreta naturæ; & veritates ipsius Dei.

Habemus apud nos ex beneficio providentiæ & gratiæ lumina ordinata ad has indagandas causas, & eas facillimè cognoscendas. Cognoscemus enim nostros errores & misérias ex lumine conscientiæ; Cogitationes & intentiones hominum, ex lumine experienciæ & Judicii; Secreta & miracula naturæ ex lumine Philosophiæ; & denique magnitudinem Dei & mysteria Religionis ex lumine fidei.

Sed ipsa felicitas ad quam debes aspirare, est, ut ipsa Sapientia seu Prudentia sit quintum & supremum lumen.

Quia sicut hæc lumina & accensæ faeces possunt aliquando extinguí, exercitium hujus Sapientiæ aut Prudentiæ est, eas semper accensas retinere, ut lumen in nocte & periculis nobis non desit.

Nimis multum dico: si vis meditari, omnia invenies in his duobus verbis: *Veritatem eme, & noli vendere Sapientiam.*

C 3

R. E.

consilia
Sapientie
Omnia
43 d

REGULA SECUNDA.

Ne sis sapiens apud remetipsum. Teme Dominum & recede à malo

Prov. 3.

PARAPHRASIS.

Non sis sapiens tali modo, ut nemo nisi tu solus hoc credas, & non concipias tibi aliquam Sapieniam, cujus tu es primus author, & quam ex tuo capite solus formasti.

Recordare, quod nulla alia sis Sapiens quam illa antiqua & vera; hoc est timere Deum, & nihil facere contra leges conscientia & rationis.

REFLEXIO.

NUnquam tibi imaginaris, quod sis homo alicujus meriti, solus sis, quod hoc ignorat, & qui nihil dicat.

Quicumque sibi imaginatur quod sit sapiens, non diu erit, & quamprimum hoc dicit, non est amplius, & forsitan nunquam fuit.

Quilibet homo debet ignorare suas perfectiones, ad minimum non debet eas considerare, aut mente revolvere.

Qui

Quia sumus naturæ spiritualis, oportet ut omnes nostræ actiones alicujus æstimationis & amicitia, aliquam quasi indifferentem à nostra tangant personam.

Timeamus nobis placere, ne nulli alteri quam nobis placeamus; & si volumus, ut amemur, simus solliciti ne apud alios in suspensionem incidamus, quod credamus, nos debere amari.

Uno verbo, ~~nos~~ter oculus & nostra lingua non sunt pro nobis, sicut nec nostrum cor: de se enim solo loqui, non est minor stultitia, quàm secum loqui; se aspicere non plus valet, quam se ipsummet amare, & forsitan ejusdem periculi est cognoscere, id quod boni aliquis habet, quam ignorare quod quis mali possidet.

Idem est de virtute & pulchritudine nostræ animæ, quàm turpitudine & nuditate nostri corporis; debemus hæc occultare nostris oculis; nec minus criminale est, ad unam vel alteram ex his oculos suos figere; omnes enim similes aspectus sunt aspectus immodesti, pudor & honestas oculos suos avertunt, & ipsa natura æqualiter erubescit. RE-

Confilia
Sapientie
Omnia
et c.

REGULA TERTIA.

*Altiora te ne quæsieris, & fortiora
ne scrutatus fueris. Eccl 3.*

PARAPHRASIS.

*Non conare id comprehendere, quod
supra te, nec ea mysteria, quae tua
superant vires. Contenteris id scire
quod Deus tibi praecepit, & quod
necessarium ad tuam salutem, &
quoad ipsius opera naturalia, considera
ra & contemplare cum admiratione
ea, quae oculis tuis exponit, sed
presumas notum facere id, quod
habere incognitum.*

REFLEXIO.

EXcellentia & Scientia alicujus boni
ratione præditi animi, dum hunc
contemplatur mundum, non consistit
videre & melius cognoscere, quam
ea quæ nec videri nec cognosci possunt
sed ut melius videat, & melius admire-
tur id quod oculis apparet, & quod ip-
sa providentia ad videndum exposuit.

Dum aliquis eruditus homo publice
expositam considerat picturam, non

eo quærit gloriam, videre aliquam rem
inuitabilem populo, Ignorantiores vi-
dent tantum, quantum ipse id quod in
ea pictura penicillus depinxit, sed non
vident eo modo quo ipse.

Nam in hoc illos præcellit, quod vi-
dendo talia opera consideret, & per suas
reflexiones cognoscat & videat inten-
tionem, id quod illi vident non nisi cum
oculis corporeis, & quod non penetrat
usque ad illorum cæcum animum.

Dum sapiens aliquis Philosophus
contemplatur Solem & Stellas, ac in ta-
libus incorruptilibus luminaribus videt
vestigia aut umbras pulchritudinis ip-
sius Creatoris, nihil videt quod non li-
bertini & Athei clarè vident, & tam be-
nè quam ille conspiciunt.

Sed parum est aspicere, etiam Aquilæ
hoc faciunt, importat mirando con-
siderare, quod non faciunt Impii, tam
parùm quam ipsæ Bestiæ. Hæ umbræ
divinitatis, & alia miracula, quæ intrant
ad eorum sensus exteriores, non ulte-
riùs progrediuntur, eorum brutalis &
ignorans anima nihil agnoscit.

C 5

Proprium

Proprium enim alicujus hominis prudentis est suo sensu & animo patefcere, id quod suis oculis natura aperit & in hoc differt à communi populo; & omnis ipsius sapientis & sublimis sensus gloria non consistit, sicut dixi, videre & cognoscere res invisibiles & incomprehensibiles.

Id quod ipsa providentia æqualiter omnibus hominibus voluit esse absconditum, dum Philosophi illud quaerunt & indagant, non sunt docti, nec sapientes, quàm dum sciunt, se illud non inventuros aut comprehensuros.

Vera Philosophia non est investiganda & in his quaestionibus, in quibus necesse fariò est dicendum: *Nihil scio, aut non ideo intelligo*, illi qui hoc citò dicunt, non desuper viginti annis student, illi sunt sapientiores & feliciores.

REGULA QUARTA.

Ne innitaris prudentia tua. Eccl. 1. 7.

PARAPHRASIS.

Si queris veritatem, non credas tuis sensibus, & non innitaris tuis particulis.

ribus opinionibus : Time quod ex tuo capite provenit, & omnem novitatem; Attende ne tibi desuper formes regulas Philosophia & tui Regiminis.

Prome de tua prudentia tot lumina, quot potes, sed proba eadem per lumina splendidiora & securiora, & dum te illuminat, habe alias faces, quæ hanc ipsam tuam prudentiam illuminent, & nunquam ambules in tenebris, aut penes precipitia cum ea sola.

REFLEXIO.

NE innitaris prudentiæ tuæ; Nam homo mendax non semper mentitur, est tamen magna imprudentia, confidere eisdem verbis.

Et quanquam nostra ratiocinatio aliquando nos non decipiat, non minùs tamen sumus culpabiles, dum illam audimus, & id accipimus pro certa aliqua veritate, quod scimus non nisi ab ipsa sola.

Hæc particularis ratiocinatio ipsum hominem decipit, & in perditionem deducit. Illa est quæ producit tot ignorantias, errores, impietates, falsas religio-

giones, & quæ format hos gradus obli-
quos & vias erroneas, in quibus vido-
mus tot homines errare.

Aliqui has vias ingrediuntur ex sim-
plicitate, major verò pars ex superbia.
Credunt quod ipsa sapientia & iustitia
velint, ut eant in hanc partem, quia ipso-
rum ratiocinatio eos illuc ducit.

Sed marabilem sequuntur viæ com-
tem; Bestiæ ducuntur vi passionum sua-
rum, stulti per ratiocinationem, & sa-
pientes per ipsam rationem.

Nemo profitetur aliorum periculis.
Quamquam quælibet Philosophia, dum
res discutitur, ex præcordiis voce clara
inclamitet pro informatione suorum a-
micorum, quod ipsorum ratiocinatio
eos deceperit, quilibet tamen credit
quod sua propria ipsum non decipiat.
Quilibet eam audit tanquam Magistrum.
Nulla autoritas nec ipsius Evangelii &
experientiæ eum convincit.

Superbi nullam quam hanc suam
prudentiam respiciunt, & accidit plus
quam unâ vice in quovis sæculo, ut quid-
dam Philosophus præsumat examinare
Religio-

Religionem, aut reformare elementa, & invertere mundum, ideò quia sua ratiocinatio ipsi dictavit, quod deberet hoc facere.

Nullus homo sapiens secundum suas humanas opiniones ratiocinando aliud certi didicit, quàm quod sua ratiocinatio sit cœca, & nihil aliud lucratus fuerit, quàm sibi ipsi dicere: *Ne innitaris prudentia tua.*

REGULA QUINTA.

Sapientia clamitat in summis excelsisque verticibus supra viam, in medijs semitis stans, juxta portas ciuitatis in ipsis foribus loquitur, dicens: O viri ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum.

Prov. 8.

PARAPHRASIS.

Sapientia loquitur in montibus, & in magnis apertis vijs, ad portas urbium, in medio platearum, & in omnibus locis, ubi multitudinem hominum invenit. Ibi ipsa se inspirat linguis populorum

*Constituta
Sapientia
C 7
42 41*

pulorum, & utitur eorum voce, ut
 à longinquo audiatur, & fortius lo-
 quatur supra viam in mediis semitis.
 Illuc debent ire omnes curiosi, qui vo-
 lunt addiscere eorum doctrinam, &
 qui aspirant devenire oracula sua na-
 tionis, ac Magistri scientiarum in A-
 cademijs particularibus. O viri ad
 vos clamito, ô Philosophi ad vos me
 verba dirigo: Si verè vis esse sapiens
 audias me, dum in congregationibus
 hominum doceo veritates.

R E F L E X I O.

QUod hic dicitur de populo, non
 dicitur de congerie ordinariorum
 hominum, sed de congregatione eorum
 qui absque arte, absque artificio, absque
 regula alicujus scientiæ acquisitæ, & absque
 que alia reflexione loquuntur.

Vox hujus populi est vox Sapiencia
 infusæ, vel meliùs dicendo, instinctiva
 qui est impeccabilis, & qui semper fue-
 rat verus Magister Philosophorum
 Super quo considera tria sequentia:

I. Quod negotium nostræ vitæ, si fu-
 erit à Deo ratione præditi, est studere
 & nos

& nos impendere ad cognoscendum magis abscondita naturæ miracula.

2. Quod negotium Creatoris die nostræ nativitatis sit, nos instruere, & sculperere ad altiorem partem nostræ animæ prima principia, & primas, fundamentalesque veritates hujus Philosophiæ naturalis.

3. Quod negotium instinctus sit facere, ut hæ longinquæ veritates accedant nostris sensibus, & ut eas melius cognoscere possimus, eas ponere ad linguas populorum, & nobis eas annunciare per vocem generalem omnium nationum.

Hoc quod dicunt omnes nationes, & quod dicunt communi assensu à principio sæculorum, dixerunt impulsivi per hunc instinctum, qui hominem nihil aliud docet, & qui ipsi nihil aliud dicit, quàm hoc quod invenit scriptum per manum Dei in ratione omnium hominum.

Uno verbo, quod est vox sancti Spiritus in Theologia Christiana, & vox conscientie in morali, est vox instinctus
& pe-

consilia
sapientie
Omnium
47 61

& populi in Physica ; Hic est qui pronunciat decisiones & decreta inconstabilia.

Populus est cœcus & ignorans , sed benè directus : Non intelligit quod dicit, tamen verum loquitur , & nostram gloria studendo vel docendo non ipsum corrigere , vel aliter loqui quàm ipse, sed explicare sua verba, & ea melius intelligere , quàm ille ipsemet intelligat.

Hæc est illa vox publica & universalis, supra quam docti Philosophi debent fulcire suam scientiam ; Antequam ratiocinentur super aliqua re in hoc mundo visibili, debent interrogare hunc ignorantem populum, & audire quomodo loquatur in plateis, ut sciant quomodo debeant loqui in scholis , & ut ex ejus responso , sicut ex divino principio stabiliant suas propositiones , & omnia opera suæ particularis doctrinæ.

Sequere hoc consilium & retine hanc regulam , & qualiscunque appetitus tibi veniat , qui te invitet alias sumendi regulas , non tamen eas derelinque.

Si vis esse author alicujus novæ intentionis, & ædificare in aëre, loco ut ædifices in terra, non ædificabis aliud quàm stultitias & ruinas. Et si ad meliùs redigendum in ordinem tuas novas opiniones, quæ tibi incident, & ad formandum tuam mirabilem Philosophiam tibi videretur necessarium esse, mendaciis convincere populum, & dicere, quod ignis non habeat calorem, quod nix non habeat albedinem, vel alias qualitates; Quod terra non sit immobilis, quod bestia non vivat, quod anima hominis non sit immortalis, & si voles ut hæc sine principia scripta in voluminibus tuæ mirabilis Philosophiæ, omnia tua miracula non erunt alia quàm somnia, impietates & ignorantia.

REGULA SEXTA.

*Est via quæ videtur homini recta;
Et novissima ejus ducunt ad mer-
tem. Prov. 16. 27.*

PARAPHRASIS.

*Non credas tibi ipsi & tuo iudicio, sed
nec fidas etiam omnis sortis homini-
bus;*

Confilia
Sapient.

OMN

47 48

bus; Falsa regula, & mala consilia facile capiuntur. Time ea, & non sin-
te duci per homines, qui deviant à com-
muni via.

Sunt via in vita spirituali, qua pulchra
apparent, & videntur ibidem multi-
res, quibus fides adhibetur, quod
sint brevissima via, per quas aliqui
ad ipsam Sanctitatē pervenire possunt
sed periculosum est, eas sequi, cum sin-
ordinarie illa, qua facilius & certius
ad interitum deducunt.

REFLEXIO.

Nemo admiretur, quod in hoc
mundo similis fortis viæ invenian-
tur, cum inveniantur superbi & hypo-
critæ.

Error & cœcitas inevitabilis & com-
munis omnium superborum est, quod
sibi persuadeant, se videre maculas in
sole, errores in Ecclesia, & abusus in
jus regimine.

Quod pejus est, ducti per zelum,
quem illusio illis inspirat, in se sumunt,
delere has maculas, & corrigere hos er-
rores. Nihil, quod & ipsa manus Dei
fecit,

fecit, ipsis videtur totaliter esse perfectum, quam dum ipsi aliquid in eo mutarunt, vel dum secundum illorum opinionem ei operi coronidem imposuissent.

Ex quo proveniunt omnes illæ mutationes, quas conquerimur sæpius videre in exercitio devotionis, & inde omnes illæ particulares viæ poenitentiae & salutis, quas quilibet sequitur, ductus per splendorem novitatis, & ubi quilibet quærit errare & perire.

Primâ facie in his viis non nisi semitæ sanctæ & rectæ apparent, instructæ per regulas Evangelii & per actiones Apostolorum: Sed *Novissima ducunt ad interitum.*

Ipsa novitas est via, quæ ducit ad antiquissimum peccatum quod est Apostasia, & ad ultimum omnium infelicitatum, quod est impœnitentia & desperatio.

Causa cur semper in hac via funesta & fatali visi fuerint tot viri excellentes, est, quod ipse Diabolus semper iverit primus.

Quam-

Quamvis sit Diabolus, habet tamen aliquid, quod foeminae placet, dum iuramentum alicujus devoti in se sumit, quidcunque caelum & terra dicant, facit tamen, ut illum sequatur.

Et quando foemina est seducta, dum illa tantum operatur apud virum, ut quod libet faciat quod fecit Adam, sapientia re scurrunt post illam.

Et quando sapientiores incipiunt errare, nemo etiam caecorum & stultorum est, qui ipsos non sequatur, & qui non credat esse prudentiam, illos imitari, perire cum iis.

Videntur homines à longinquo currere, ut hanc viam periculo famulantes progrediantur, & progrediantur eò quod exemplum & hypocrisis illos deducit. Neque strax enim animae sunt sibi per certas visibiles catenas simul junctae, per quae venenum serpentis, quod nec videtur nec retineri potest, se diffundit in eorum corda, & ubique corruptionem & mortem secum fert.

Omnes novi modi se salvandi sunt inventiones illius, qui vult ut Sancti dantur.

mentur. Est via, qua videtur homini re-
cta, novissima autem ejus ducunt ad
mortem.

REGULA SEPTIMA.

In cogitationibus Impij interrogatio
erit. Sap. i.

PARAPHRASIS.

Sicut impij timent homines, quamvis
non timeant Deum, quando aliquod
dubium habent proponendum in my-
sterijs Religionis, dum sibi ipsismet il-
lud proponunt: suam propriam secre-
to interrogant rationem, & ab ipsa
inquirunt, unde sciat, quod mundus
sit factus à Creatore, & quod post
mortem sit aliquod Iudicium, aliqua
futura vita, aliquis infernus, & ali-
qua aternitas.

REFLEXIO.

Minores quæstiones in mundana
Philosophia non sunt longæ à
majoribus, per quas aliquis citò se red-
dit Magistrum in Impietate, & discit au-
dacter sibi ipsi & suis affeclis propone-
re dubia scandalosa contra æternas veri-
tates.

Mani

Manichæus, qui interrogat suum
amicum, an sit Deus qui fecit has
cas; brevi resolutionem etiam sumit
interrogandi, an sit Deus qui fecit homi-
nes.

Aliquis Fridericus qui integras
ciuitates & suæ aulæ Philosophos inter-
rogat, an aves sint viventia animalia
se ipsum facile interrogabit, an Angues
sint viventes, & an dentur animæ
mortales.

Pulchrum est in curiosis societati-
bus id agere erga bovinas & elephantinas
animas, id quod facimus saxi & petri-
culæ dum eas confringimus, demonstrans
quod sub falsa apparentia unitatis, non
sint aliud, quam multitudo granorum
arenæ & congeries pulverum. Sed
deinde ex his conversationibus Aca-
demici, Democriti & Metrodori pro-
ponunt in solitudine suis conscientias
alias superbas quæstiones, & sustinent
quod ab hominibus timenda magnitudo
terræ & ipsius cœli, non sit magnitudo
& divinum corpus, sed magna congeries
atomorum, qui in universo ultimo
stati

Statum alicujus parvitas invisibilis constituit.

Attende tibi, pericula placent juventuti & stultitiæ. Sis prudens, & non sequaris Magistros, qui suam stabiliunt scholam in finibus præcipitiorum.

Regrediaris ab his tam procul, quam potes, & quamvis hi fines tibi solidi appareant, recordare quod tantum cæci in talibus locis figant pedem, ubi non indigent nisi impulsus unius venti, ut in profundum alicujus abyssi projiciantur.

Verum est, quod illi, qui alios ad talia pericula deducunt, dum publice loquuntur, habeant tales impressiones & terminos qui sunt sicut exquisiti & proprii colores ad pingendam innocentiam, & veritatem super portam alicujus domus, ubi illa non est: ex quo tamen ipsorum Philosophia non redditur melior.

Ut aliquis sit sapiens & intrepidus Philosophus & minimè vituperandus, parum est, quod correctè loquatur, & quod nihil dicat, de quo possit accusari, ipsum punctum in eo consistit, taliter facere;

*Constituta
Sapientia
Omnis
71 49*

facere, ut nostræ propositiones in-
prehensibiles & innocentes non de-
subjectum credulitatis, quod nostræ
cogitationes nihil valeant.

De scientiis idem est, quod de verbis
periculosiores sunt castitati & modesti-
magis propinquæ, dum sub velo pro-
dentia & modestia inveniuntur pro-
pria ad circumferendam corruptionem
in cor hominis, cui datur ad intelligenda
quod multas res possint cogitare, quod
ipse Doctor non audet dicere.

Non habeas curiositatem sciendi
am tuæ perditionis, & non eas ad schola-
lam, ut addiscas perire, vel ut ibi
cas oblivisci, quod ab ipsis cunis sci-
visti. Sis tam felix portandi evidentia
signa benè creatæ animæ & rectæ ratio-
nis, quod est nullam aliam doctrinam
æstimare, quàm illam quæ tibi prode-
ad cognoscendum Deum, & te juvare
ad illum æternaliter amandum.

REGULA OCTAVA.

*Via stulti recta in oculis ejus; qui
tem sapiens est, audis consilia
Prov. 12*

PARA
honor

PARAPHRASIS.

Homo insipiens credit quod benè vivat,
& desuper non alium Iudicem, quam
seipsum habere desiderat; Sapiens ve-
rò suo iudicio diffidit. Sicut enim dis-
cit, quæ credere debet ex iudicijs Ec-
clesiæ, ita etiam addiscit in qualibet
occasione, quid agere debeat ex consilijs
amicorum.

REFLEXIO.

Non sunt nisi hæc duo fidelia lumi-
na, quæ securè sequi possumus in
tenebris quæ nos circumdant.

Maximi homines errârunt, dum se
solos secuti sunt, ignorantissimi & mi-
nimi omnium nunquam errârunt se-
quendo Ecclesiam.

Quando quis audit suam propriam
prudentiam qualicumque modo illumi-
natam, sæpè infeliciter peragit suas
actiones, dum verò audit consilia ami-
corum, semper laudem meretur.

Fortuna potest perturbare successus
nostrarum actionum, quamvis sapien-
ter & cum consilio determinatarum,
sed ea tamen non potest nobis demere
honorem.

D

Satis

consilia
sapiens
omnium

Satis est taliter rem gessisse, ut ex
gloriam acquirat, quod discretè
gesserit, & habeat reputationem
sit sapiens.

REGULA NONA.

*Quando submiserit vocem suam
credideris ei, quoniam septem
quitia sunt in corde illius.* Pr

26.

PARAPHRASIS.

*Dum est periculum ob conscientiam
urbe aliqua, & circumvagatur
aliquis nova & venenosa doctrina
non te sinas decipi per ejus dulcedinem,
neque per ejus splendorem. Fidas
verbis qua tibi placent, & amplius
devotionibus, qua tibi sunt admirationi.
Vox devota, facies pallida & depressa,
vestitus simplex & formatus verba
mysteriosa, moriones exemplares &
apparentes vela propria ad tegendam
verum infernale dum secum feruntur
sas societates, & explicantur per
curiosis.*

REF

R E F L E X I O.

Excusabantur primi Christiani, dum se sinebant decipi per apparentias sanctitatis, & fortassis adhuc hodie poterimus excusare aliquas innocentes mulieres, dum eas videmus admirari hypocrisiam, qui Reformatoris munus gestat.

Sed postquam innotuit per experientiam mille sexcentorum annorum, quod Hæresiarchæ & famosissimi Antichristi omnis sæculi suam seductoriam vitam inceperint per viam jejuniorum & elemosynarum, & per extaticas devotiores, nihil turpius alicui accidere potest, quam aliquem similem Dogmatistam, & Deceptorem accipere pro aliquo Propheta, & quamvis manifestè contra Ecclesiam concionetur, credere nihilominus, quod de cælo veniat, quia elemosynas distribuit, & longas ducit orationes, & quia secretam habet in facie sua circumferre modestiam.

Ne credideris ei, dicit Salamon, quicumque sit, qui divinis mysteriis se immiscet, etiamsi esset Elias, qui ex cavernis & medio austeritatum exiret. Et-

D a

iamsi

consilia
sapient
CIV
75 48

iam si esset Angelus descendens ex Pa
 diso, etiam si esset, sicut dicit sanctus
 prianus, martyr extensus in rota & lacte
 tiens pro nomine Salvatoris, omnes pres, de
 nas alicujus crudelis & infamæ mon
 Tu ipse met talis es, si approbas id quod tu illu
 dicit, & si vis esse talis discipulus; charita
 se damnat moriendo morte Sancto
 & tu te damnas audiendo talem malis pha
 rem Jesu Christi. *Si occisus pro non pluriu*
Christi fuerit ab unitate divisus, corrat esse
in morte non poterit. Quicumque tum in
 Ecclesie non credit, est extra eam & sancta
 cunque moritur extra Ecclesiam, etiam nuncia
 moriatur intra manus Tyrannon talia d
 moritur extra numerum Prædestina currar
 rum, non habet locum inter electos etrina
 liorum Dei. *Alienus est, profanus sancti*
hostis est, habere non potest Deum Patrem
qui Ecclesiam non habuit matrem. demn
 Uno verbo, *Fili mi,* dicit sapien No
 re lactaverint peccatores, non acquie flecte
 ets. Qualiscunque dulcedo aut albis, t
 possit esse in lacte, si sunt venefici, piens
 id tibi porrigunt, attende ne illud fū quaris
 Esset enim horribilis phrenesis tuam
 cietati

ex Pa
Stulticia, si ideo quod tibi consilium da-
Etus
tur, ut tibi attendas de hoc periculoso
ta &
lacte sumere, tamen appetitum habe-
nes
res, de eo gustare, & cum te rogant, &
e mo
huic tam periculoso actui se opponunt,
id qu
tu illud nihilominus in despectum tam
s; l
charitatarum personarum faceres.

actor
Est tamen mirabilis & inconceptibi-
n mu
lis phantasia, vel mirabilis Dæmon
ro non
plurium, qui ex eo quod Ecclesia decla-
cora
rat esse aliquod infernale venenum mix-
que
tum in illa nova doctrina, & per aliquam
m &
sanctam charitatem illos monet ad re-
n, et
nunciandum, & fugiendum eos, qui
nnon
talia docent, ex eo tempore ipsi attracti,
est in
currant sicut ad aliquam pretiosam do-
ectos
ctrinam, dignam scitu, in despectum
ofam
sancti Spiritus, & despectum omnium
n Pat
eorum, qui eam persequuntur & con-
em.
demnant.

piens
Non sis ex illorum numero, sed re-
acqui
flecte te, quod etiamsi adhuc esses juve-
it alio
nis, tamen tempus sit, ut devenias sa-
efici
piens, cum judicas esse tempus, ut lo-
ud fur
quaris de scientia Sanctorum, & ut dicas
renes
tuam opinionem in scholis & aliis so-
su
cietatibus.

D 3

Ad

consilia
sapient
Omn
43 41

Ad minimum habe respectum dignitatis tuæ animæ formatæ ad imaginem Sapientiæ & Sanctitatis ipsius Dei, ne eam tam foedè vilipendas, quo velis ea pro Evangelio & pro vera Philosophia omnes novitates assumat, quæ necesse est aliquibus stultis invenire & proponere in suis congressibus.

REGULA DECIMA.

Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter, qui autem depravat vias suas, manifestus erit. Proverbia.

PARAPHRASIS.

Ille qui simpliciter & rectè incedit, vult, cum securitate procedit, ut non fiat. Nemo enim abscondendo vias suas decipulas se ipsum abscondit, sed dissimulant & decipiunt in facie genij characterem circumferunt, ut non possit videre traditorem, ut ipsi diffident & eum timeas. Vita ipsa invenit semitis justitia & fidelitatis, iniquitatem de vium ducit ad mortem.

REF

REFLEXIO.

Attende tibi ne aliquam talem semitam ingrediaris, & sequaris societates, quæ ambulant similes tenebrosas & obliquas vias.

Ejice omnes deceptiones, dissimulationes & mendacia, non habeas velum in corde, & non illud inducas in negotia periculosa, & factiones criminales, ubi necesse est illud habere copertum.

Lætare si nihil impediat, quò cor tuum ab omnibus videatur, & recordare, quod omnes res pulchræ & excellentes meliorem non habeant politicam, ad lucrandum & promerendum hominum æstimationem & amicitiam, quàm aperte se monstrare.

Si anima nostra aliquam pulchritudinem habet, nulla est tam clara dies pro ea videnda, & sis certus, quod plus respectus & affectionis pro te habebitur, quò apertius plus libertatis & sinceritatis habebis.

Verum est, quod in multis occasionibus silentium sit necessarium, sed oportet tamen, ut sis sincerus & affabilis.

consilia
sapient
ONE
73 49

lis. Debes quidem aliquas reticere cogitationes, nullas tamen defigurare. Et modus tacendi & reticendi secretum sine occlusionem cordis. Esse secretum non esse turbulentum & taciturnum, reticere aliquam veritatem, non tantum eam mendaciis coperire. Esse fidele suis amicis, & non decipere alios & suam propriam conscientiam. Denique magna est gratia progredi in hoc mundo habere reputationem, nihil dicere quod debeat esse secretum, vel placere falsum.

REGULA UNDECIMA

Sapiens timet & declinat à malis, stultus transilit & confidit. Pro

14.

PARAPHRASIS.

In omnibus occasionibus & negotiis periculosis sapiens timet; declinat periculum derelinquendo malam viam, sumendo longiorem semitam. Insuper secretus verò ambulat sine omni timore & cadit, ut nemo amplius ipsi succurrere possit.

REFL

REFLEXIO.

Verum est, quod dum difficultates
oriuntur, gloriosum fit, eas cum
audacia superare, sed è contra maxima
infelicitas est, perire ex temeritate.

Homo sapiens in talibus occasioni-
bus plures vias scire debet, ad minimum
recordari, quod plura sint tempora. Ali-
quis enim hodie submergitur in quodam
rivo, quem cras sicco pede transire pos-
sumus; Et est magnæ prudentiæ, ut ali-
quis feliciter ac diligenter negotia tra-
ctet, scire sistere, & se retinere recto
tempore.

REGULA DUODECIMA.

*Astutus omnia agit cum consilio: qui
autem fatuus est, aperiet stulti-
tiam. PROV. 13.*

PARAPHRASIS.

*Lex principalis quam prudentia natura-
lis & supernaturalis seu divina nobis
imponit, est, conferre tam sepe quam
possumus cum amicis illuminatis, &
juvari ab ijs per remonstraciones, ex
quibus dignoscamus id, quod in no-*

D 5

stris

stris negotijs & actionibus apparen-
debet. Dum enim passiones nostros o-
culos figunt ad videndum nostrum
nem quem pretendimus, non vident
id quod nos insequitur & quod nos
cumdat. Nostri fideles & delicatissimi
amici nobis è contra illud ostendunt
& in hoc consistit extrema necessitas
illorum presentia, & importantius
focium illorum amicitia.

REFLEXIO.

QUando stultitia ingressa est cum
superbia in caput alicujus eruditio-
ris hominis, evidens signum illam ibi
dem inhabitare, & certum præfagium in-
felicitatis talis hominis est, quod non
quirat ullum consilium, nec suffert
quod aliquis ipsi aliquod consilium sub-
ministret.

Prudens econtra nihil aggreditur
si prius sumpto consilio amicorum,
interrogatis de super personis discretis
& judiciosis. Imò pro regula habet
talibus occasionibus, ubi deliberandum
est, si desint alii consiliarii, quod deli-
beret cum ignorantiore, potius stultum
desupe

desuper audiat, quàm se solum, casu quo ratione secreti aliud periculum exinde non foret timendum.

Sit enim quisque; qui ipsi loquatur, profiteri tamen potest ex eo quod sibi dicitur. Error est non velle interrogare alios homines, quam magni iudicii & magnæ reputationis. Homo sapiens etiam audit, quid minores ex populo dicant, & iudicat non esse tempus perdere, dum audit illorum discursus supra difficultates alicujus negotii. Nam vi miraculosi secreti ipsius naturæ scit ex qualibet propositione extrahere aliquam scintillam, vel parvum aliquem radium, & ex istis simul junctis oriatur tantum luminis, quantum necesse habet in præmeditato negotio se benè regendi.

Nemo delirat audiendo aliorum consilia, sed benè ea semper sequendo: Illa sequi sine ulla consideratione, non est consiliis uti, sed iis obedire, & se dare in servitutem ei, qui illa dedit.

Fatum ordinarium minorum ingeniorum, dum à fortuna ad aliquem gradum

gradum authoritatis elevati sunt, est perire per consilia. Multitudo confidentium operatur apud tales potentes cœcos id quod multitudo medicorum apud aliquem divitem infirmum.

Quamvis tui intimi tibi appareant esse fideles dum eorum opiniones audire diligenter attende, ut eorum cor, dum tibi loquuntur, dignoscere, & eorum intentiones penetrare possis. Quia qui venditores mali consilii sunt circa illi qui media habet illos emendi? & qui executi negotia per similia consilia in ruinam dederunt executorem, & divitem fecerunt consiliarium.

Consuetudo & regula alicujus prudentis hominis, dum talia ipsi afferunt consilia, est illa audire, civiliter tanquam amicos recipere, examinare eadem sicut Judices, & exequi sicut Dominos decet.

Dum illa quæ ipsi consulta fuerunt perficit, non alterius sed suam sequitur opinionem.

Bona consilia non pertinent proprie ad eos, qui ea per proprium ingenium inventarunt & proposuerunt, sed ad eos qui

qui illa benè considerârunt & iudicio proprio elegerunt.

Uno verbo, inviolabiliores regulæ alicujus prudentis & experimentati Politici est, interrogare alios in propriis negotiis & determinandis resolutionibus: Nam est certissimum quod in talibus occasionibus perspicacissimus inter homines, si solus est, deveniat cæcus.

Inspiciens nihil videt, credit enim, quod se solum aspiciendo videat omnia. *Via stulti recta in oculis ejus: qui autem sapiens est, audit consilia.*

REGULA DECIMA-TERTIA.

Qui mentis est dura, corruet in malum. Prov. 24.

PARAPHRASIS.

Qui animam habet duram & inflexibilem, & qui cum pertinacia adheret suæ voluntati, vel qui resistit consiliis & voluntati aliorum, nec potest per rationes & remonstraciones persuaderi, nec flecti per lacrymas, nec cogi per minas & timores, cadet in aliquam infelicitatem, & multos secum trahet.

D 7

Extre-

*Extremitas huius mali est, quod hie
mo pertinax cogitat se esse sapientem
& credat se agere pro adificatione
populi, & obedire sua conscientia, dum
omnia potius relinquit perire, quam
deleteret aliquod verbum vel remitteret
à sua pertinaci resolutione.*

R E F L E X I O.

Constantia debet absque omni
obio poni inter laudabiliores
primas hominis perfectiones : sed
hoc nomine & coloribus coperitur
nostra naturalis durities, quam ad locum
virtutis & qualitatis heroicæ ponere
pretendimus.

Vera constantia non consistit in
firmiter velle illud quod rectè & sapienter
resolutum est : verum in eo, velle
semper id quod vult iustitia & ratio.

Multæ intentiones uno die sunt
bonæ, quæ non sunt altero, & potest
facile contingere, esse stolidum, exequi
hodie, quod heri fuit deliberatum
sapienter ordinatum.

Homo sapiens est constans & firmus
ipsius anima est immortalis & invariabilis.

lis, sed ipsius resolutiones non sunt equidem: quemadmodum enim hæc alligatæ sunt circumstantiis dependentibus à tempore & fortuna, debent pariter mutari secundum mutationem & motum mundi, qui ipsis accipit conformitatem quam cum ratione habuerant.

Perfectio styli in aliquo horologio solari consistit in eo, ut hic sit semper stabilis & nunquam loco moveatur. Sed magnus fieret disordo, si ejus umbra pariter uno semper firmaretur loco.

Verum est quod nostra ratio non plus honoris nec præminentia ante alias res mortales habeat, quàm in quantum est firma & immortalis, cessaret tamen esse ratio, si immutabiles essent ipsius intentiones.

Dixi & respondi, nunc fiat quidcunq; velis: Est sapientia Dei, peccatum Angelorum, & stultitia hominis.

Inter stultos magis ridiculosos sunt certa parva ingenia, quæ se extendunt, ut eleventur, & quæ cogitant quod habebuntur pro ingeniis primi gradus, & deveniant heroes & invincibiles, si fuerint inexorabiles.

In

In unaquaque nova occasione, quæ
supervenit, debemus revidere nostras
resolutiones, & considerare, an non Pro-
videntia nobis aliquid novi mandet, &
non in nostra voluntate aliquid mutari
debeat.

Hoc est accipere novum mandatum
videre ad nostros pedes unam multitu-
dinem personarum supplicantium, &
unam multitudinem novarum lachry-
marum dignarum, quæ moveant & fle-
ctant cor hominis.

Compassio enim non destruit con-
stantiam & animositatem. Aurum plus
splendoris & æstimationis habet, & est
magis perfectum & purum, quod igitur
illud reddidit magis flexibile.

Sic anima nostra nobilis & immor-
talis nunquam plus nobilitatis, animo-
sitas, & divinitatis habet, quam dum
flectitur per aliquam justam compassio-
nem, & dum consolatur Angelos & San-
ctos, condonando alicui criminali per-
sonæ, vel relinquendo aliquam resolu-
tionem, cujus severitas fuisset aliqua
publica afflictio.

Clori

Gloria veræ constantiæ nobis multum constat, sed parum distat ab ipsa infelicitate, si exinde æstimationem acquiramus, quod simus duri & inexorabiles. *Qui mentis est dura, corruet in malum.*

ARTICVLVS TERTIVS.

De Regimine cordis, & Passionum.

REGULA PRIMA.

Cogitatum tuum habe in preceptis Altissimi, & ipse dabit tibi cor. Eccl. 6.

PARAPHRASIS.

Optima Regula quam quis potest obseruare contra suas passiones est aspicere Deum, & se applicare ad cognoscendam suam voluntatem, ipsique fideliter & inuolabiliter obedire. Deus tibi dabit è contra tale cor, quod erit dignum donum sua magnificentia & potentia, & quod sicut illud Salamonis extensum per animositatem & amorem ultra

*Oratio
sapientie
Optima
Eccl. 6*

*trà limites Oceani habebit sui chara-
eteris immensitatem.* Dedit Deus Sa-
lamoni latitudinem cordis, sicut are-
nam quæ est in littore maris. 3. Reg. 4.

REFLEXIO.

Squalidissima & indignissima diffor-
mitas, quæ nobis ex errore naturæ
accidere possit, est, habere cor nimis an-
gustum.

Illi qui tali præditi sunt, quamvis
mundus illos adoraret, sunt tamen pau-
cæ æstimationis, ubi enim cor est angus-
tum etiam reliqua ita sunt disposita
despectum fortunæ.

Per animosum verò cor mensuramus
homines, & ex eo judicamus, quod in
civitate etiam numerosissima pars habi-
tantium debeat vocari plebs & minor
populus.

Alii autem qui majori dignitate præ-
valent, non propter purpuras & tiam
excellunt; Si non fuissent inter nos ho-
mines magnæ animositatis, non habuis-
semus Principes. Et non fuissent Do-
mini & Monarchæ mundi constituti,
non fuissent inventa tam magna corda
quàm ipse mundus. Co

Cor horum hominum est cor quod Deus ipsis dedit : hoc donum est in suis manibus, aspice, adspira, & conare ad minimum formare tuum corin sui exemplum, & dare ad cognoscendum in tuis actionibus aliquos actus sui characteris, qui est sicut dixi, una animosa & magnanima bonitas.

Habe animum & nihil age, quod tuam possit lædere conscientiam vel reputationem ; honorem tuum dilige, & observa has duas leges : esse incorruptibilis & intrepidus.

Non permitte ut avaritia, vel aliqua timida spes tuam animam in servitutem deducant, sed ut solus amor tuæ obligationis sit principium tuarum actionum. Posside tuam libertatem, & fruere juris proprii Deo solo, id est nihil facere, ex timore aut avaritia. Vivas tibi independens à rebus mortalibus, & solutus à tuis passionibus, elevatus super omnes favores & promissa fortunæ, & super hujus minas ; invincibilis omni violentiæ & adulationi.

Sed junge ad istam firmitatem animi
omnia

omnia quæ potes dulcedinis & naturalis gratiæ.

Nihil perdendo de tuo animo, conare devenire ex amore & benignitate, quod aurum firmissimum inter metalli per ignem devenit, scilicet tractabile, & capax ad recipiendum omnes figuras.

Ut quisque in tuis suas inveniat inclinationes sine suis erroribus. Accommoda te inclinationibus aliorum hominum, ipsorum moribus, negotiis, opinionibus, & non timeas, quod per hanc complacentiam te nimium humilies. Recordare quod ille sit nobilior & habeat primum gradum honoris in societatibus, qui promptior est id velle, quod ipsa honestas in qualibet occasione fieri cum bona gratia requirit.

Verum quidem est, quod tua inclinatio debeat esse inclinatio alicujus hominis prudentis, semper eadem & semper æqualis, sed ista laudabilis æqualitas consistit in eo, ut cum constantia aliorum sequatur inclinationes, & se conformet ei statui in quo invenit eorum animas in diversis accidentibus vite mortalis.

Scias

Scias quid ipsos confoletur, & quid ipsos affligat, & tanquam in communi causa cum ipsis affligaris. Per veram sympathiam sentias eorum poenas, & monstres ipsis in tua facie & in tuis verbis signa sincera hujus generosæ conformitatis.

Obserua dignè & fideliter regulas amicitia: nam non est magna virtus, amare homines ob splendorem fortunæ vel ob pulchras qualitates ipsorum naturalis ingenii, sed crede quod immensa magnitudo alicujus animæ nobilis consistat in verò amore eorum, qui nos realiter amant, cujuscunque etiam sint ingenii aut conditionis.

Habe in his opinionem Salamonis: Hoc enim particulariter in suo regimine admirabatur, quod pretiosæ amicitia contractæ cum tot principibus, quos in mundo cognovit, ipsum non impederint teneram habere affectionem pro sua aula officialibus, & etiam pro minimis sclavis, qui in sua domo laborabant, & à quibus se amari agnovit.

Credidit quod fidelitas & amor servorum

vorum non rectius possit recompensari
quam per amorem Domini, & quod
cor minimi etiam homuncionis, dum
sincerè & absque interesse suum Regem
amat, non minùs valeat, quàm cor ipsius
Regis.

Aspiciabant eum tanquam Patrem
& pulchrum exemplum suæ prudentiæ
& fidelitatis fuerat quod ita egerit, ut
nemo intrasset aut mansisset domi suam
qui ipsi non fideliter servivisset, & ne-
mo exivisset, qui non fuisset dives.

Ipforum fortunam numeravit in
sua propria negotia, & habuit dispo-
sitionem, quasi felicitas sua cessaret, dum
videret aliquem domesticorum huiusmodi
suæ felicitatis partem non habere, &
qui in oculis suis gereret aliquod signum
tristitiæ, & inquietudinis.

De reliquo unum principale & prin-
cipale exercitium tui officii sit, pro-
mereri & lucrari eorum amorem & ve-
luntates, qui tibi obedire tenentur.

Qualecunque nomen Principis aut
Domini vel Magistratûs tu geras in alia
qua Provincia aut Civitate, crede quod

nullam habebis auctoritatem, & nihil obtinebis, quàm possidendo tuorum subditorum & subjectorum eorda.

Nam pro obtinendo amore populi prima lectio est illos amando nihil aliud amare, quàm ipsorum personas, & nihil aliud cum benignitate quærere, quàm complacentiam habere illis absque spe alicujus interesse benefaciendi.

Mala & difformis ars est fingere amorem, & ludere in teatro hujus mundi personarum alicujus amici per promissiones & civitates comicas, tali enim arte nihil aliud addiscitur, quàm alium & se ipsum decipere.

In hac arte aliorum corda lucrandi, magnum secretum est amare naturaliter absque omni arte & reflexione, & ita dicendo absque omni virtute. Amor enim eò potentior est supra aliorum hominum voluntates, & plus virtutis & admirationis habet, quando sine apparentia alicujus virtutis bonum operatur, quasi suum naturalem solummodo sequeretur instinctum.

Charitas ipsa divina non est perfecta,
quàm

*omnibus
sapient.*
C. 17
173 41

quàm quando transformatur in natura
alicujus personæ charitativæ , & de
venit ejusdem pondus & inclinatio.

Quamvis ex tuis importantioribus
obligationibus sit exercere justitiam
fac tamen taliter , ut clementia sit in
parabilis à tua persona , & ingrediaris
ad omnia tua consilia.

Sis severus in tuis verbis & actio-
nibus , quando id necessitas requirit ,
non utaris tuis manibus , quàm dum
cessse est distribuere favores , & tua li-
gua non serviat tibi , quam ad promul-
cianda decreta misericordiæ & amoris.

Non tene pro inimicis qui sincere
fliguntur , quod tibi causaverint aliquam
displicentiam ; Et quando est necessitas
punire aliquam personam criminaliter
non da ipsi , si possibile est tantum tem-
poris , ut possit coram te dolere , & re-
cursum habere ad tuam benignitatem.
Si ipsius lachrymæ & dolor te præveni-
runt , crede quod perdidideris jus tuæ cho-
leræ , & conare imitari Dominum om-
nium Regum & Judicum , qui non pe-
nit peccatores quàm in tempore eorum

super

Superbia, & qui nulli æternam imponit infelicitatem, quàm quia etiam perpetuò amavit malitiam.

Considera quod errores criminalium personarum comparentur miseriæ pauperum qui degunt in tua civitate. Est enim parva & imperfecta misericordia dare his eleëmofynam & dare illis simul laborem; absolvere illos, & non dare illis simul innocentiam, & non demere modum & inclinationem cadendi in priora peccata. Sis etiam quisunque, cui Deus largitus est aliquam auctoritatem, conserva illas tres regulas, quas vera charitas præscripsit. Non fac pauperes per tuas violentias; Subleva eos per dona, qui in pauperie constituti sunt; & fac ut impedias per tuam vitam, ut non recidant in priores suas misérias, sed potius in labore vivant.

Neminem per tua exempla ad aliquod crimen commoveas, sed fac per tuam justitiam, ut quilibet timeat esse criminalis & fac per tuam benignitatem, ut quilibet desideret esse felix, quod nullum commiserit crimen, & ut populus fruatur

E

fruatur

fruat^r libertate, nec in alio, quam
suis sibi complaceat obligationibus.

Aspira ad hanc supremam felicitatem
ut possis verè dicere, quod nemo sit
tuo dominio, & nullum scias, cui
manus sint inutiles, & mores ad decus
mentum Reipublicæ.

REGULA SECUNDA.

*Omni custodia serva cor tuum, quoniam
niam ab ipso vita procedit. Prov.*

PARAPHRASIS.

*Major & principalis cura tibi sit, conser-
vare tuum animum cum sit prin-
cipalis origo tuae vite.*

*Quando habet aliquam apprehensionem
etiam reliquæ corporis partes habent
bunt; nihil in tua persona aut de
poterit gaudere verà felicitate, quan-
diu animus non est quietus.*

*Rege tuas passiones, post concupiscentiam
non eas, & à voluntate tua averte
quia hæc est tuus verus inimicus, qui
querens aliud, quam sua desiderat
cum impatientia, ut per suas irregu-*

*lares inclinationes nascantur in tua
persona bella intestina, confusiones, de-
sperationes, & ipsa mors.*

REFLEXIO.

Passiones sunt aliqua naturæ prudens
inventio, quæ homini voluit tot
dare virtutes extraordinarias pro iis oc-
casionibus in quibus audacter rem ag-
gredi debet ad rejiciendum aliquod ma-
lum damnosum aut acquirendum ali-
quod bonum, quod cum pœna acquiri
potest.

Quando hic invisibilis ignis in suis
venis accensus est, plus valet, quàm ille
ipse, & nihil facit, quod tum temporis
non videtur esse miraculosum.

Exeunt ex ejusdem accenso sanguine
quædam scintillæ & flammæ, sicut quæ-
dam cuspides quæ penetrant ipsius cor,
& quæ per motus improvisos ipsum ad
audaces impellunt actiones. Currit, aut
impetuositas ipsum pellit, ita ut nihil
difficile inveniat, & non possit credere,
esse aliquid invincibile, & nihil fortius
aut potentius, quam ille accensus ignis,
qui ipsum inanimat.

E 2

Infc.

*onilia
sapient
OITW
73 48*

Infelicissimum est, quod hæc vires in
 homine inclusæ sint contrariæ ipsi ho-
 mini, sunt enim seditiosi & crudeles
 domestici. Quos si non semper in cate-
 nis retinet, perdit se ipsum; & si illos
 non tenet tanquam Sclavos, per vim
 necessitatem devenit eorum victima.

Passiones quæ sunt per æternam pro-
 dentiam cordi humano affixæ, sunt
 sicut leones, aut magni pretii equi alligati
 ad curruj cuiusdam Victoris.

Quando noster animus est exemptus
 à crimine, independens ab aliquo inter-
 esse privato, & Dominus suarum pas-
 sionum, est in hoc sæculo quodammodo
 victor mundi, imago magnitudinis
 & majestatis divinæ, conductus per
 superba monstra ad gloriam & immor-
 talitatem, nec est in natura magnifice-
 tius spectaculum, nec dignius visu & ad-
 mirationi Angelorum.

Sed si durante triumpho alligati equi
 rumpant frena, & eripiant habenas
 manibus conductorum, nihil infelicius
 & funestius videri potest; Ipsum trium-
 phum in præcipitia trahunt, & hic Vict-

& triumphator, quem populus aspici-
bat, & admirabatur, nihil aliud est
quam latus furiarum, & triste exem-
plum levitatis humanarum virtutum, &
omnium magnitudinum Vanitas.

Passiones quidem sunt à Deo, exces-
sus verò qui supervenit, ex peccato pri-
mi hominis.

Opus ipsum fuerat sanctum & purum,
dum originem sumpsit ex manibus Crea-
toris; Sed ignis infernalis se immiscuit,
& noster planctus non potuit illum ex-
tinguere, quamvis à tempore quo fue-
rat accensus, non cessaverimus plangere.
Malum hoc jam duravit circa sex mille
annos, durat adhuc in hodiernum diem,
& ex eo nascuntur omnes nostræ infeli-
citates; hi tamen torrentes lachryma-
rum qui currunt super terra, & ex qui-
bus multitudo infinitarum inventio-
num, quas impendimus ad eas retinen-
das, nihil aliud effecerunt, quam auge-
re aquas, & earum cursum fortio-
rem reddere.

Nostra anima missa de coelo in hunc
inferiorem mundum ingreditur domum

E. 33

adifi.

consilia
sapient.
OIT
173 41

ædificatam de terra in corpus compo-
tum ex materia corrupta & lutea imple-
tum meris puncturis mortis & peccatis

Vapores hujus corruptionis formam
in nobis tenebrosam nubem, quæ nos
coperit horrore & obscuritate, & quæ
nos facit (nescientes quæ de ratione
quasi semper internè tremere.

Nostre passiones involutæ his nubibus
ibidem calciant, & accenduntur, &
non exeunt quam sicut tonitrua & ful-
gura. Hoc turbulentos ignes pellit ima-
ginatio impulsæ & accensæ, hæc ima-
ginatio subleuat cogitationes & volun-
tates nostre animæ.

Anima verò immortalis sequitur
hunc instinctum, & progreditur, quæ
ardor & furor illam deducunt. Propo-
nit & concipit cœcè opiniones inconsi-
deratas, spes stultas & deceptibiles, &
desideria impetuosa, currit, & in præci-
pitationes devolvitur, & hæ non sistant
tur, usq; dum illa in infelicitates demer-
gitur, & perditur in abyfso criminum
& lachrymarum.

Quod pejus est, quando ita involuta est

ta est, pudet illam se extricare, cadit ex infania, & permanet ex superbia; Implicata tenebris, repleta erroribus, immersa luto, & oppressa catenis; alligata per falsas impressiones suis moribus, & suis ignorantibus devenit triste spectaculum cœlo, quod cum commiseratione contemplatur hanc imaginem Dei in tam deplorabili statu.

Tempore innocentiae passiones non elevantur, quam ex mandato rationis; Tempore prudentiae & sanitatis christiana passiones non elevantur, quam infra rationem; sed libertino tempore supra rationem elevantur.

Hæ tempestuosæ tenebræ coperiunt totum hominem, & diffundunt turbationes, & obscuritates usque ad supremam hominis regionem.

Passiones sunt fortes, sed tu pariter es fortis & fortior illis, possum cum ratione dicere saltem de homine prudente, & de omnibus magnis viris, quod habeant contra hos inimicos domesticos tres potentes succursus, id est tria beneficia sanctificata à Creatore per ip-

fam gratiam, scilicet bonam naturalem inclinationem, audaciam, & prudentiam.

REGULA TERTIA.

Sortitus sum animam bonam, & veni ad corpus incoinquinatum.

Sap. 8:

PARAPHRASIS:

Inveni in me, dicit Salamon, ab infamia mea omnes qualitates excellentis nature; qua non sunt fructus mei laboris, nec dona fortuna: Deus qui regit accidentia nostra. natiuitatis & vultu mibi eas largitus est, sunt opus suarum manuum, & donum sui amoris antiquius, quam ego ipse.

REFLEXIO.

EXcellens & pulchrum naturale donum alicujus hominis non aliud est quam excellentia & pulchritudo alicujus animæ nobilis communicatæ passionibus.

Et sicut tales animæ possident eam nobilitatem & magnitudinem ab infamia sua; Sic quando corpus ingreditur

tr, jam habent potentiam juvandi na-
 turam & ejus temperamentum compo-
 nendi, & hæc sunt illæ, quæ impressioni
 de suis viribus & de sua benignitate for-
 mant imaginationem & dant caracte-
 rem Organis.

Diffundunt ex se ipsis suas qualitates
 extra se, & tantum de suo igne divino,
 & de suis inclinationibus caelestibus ad
 miscendum sanguini & corruptis passio-
 nibus, quantum possunt contribuunt,
 nec non per istam felicem mixturam de-
 primunt venenum corruptionis, & mor-
 talem violentiam ejus infirmitatis, quam
 ibidem inveniunt.

Hæc pura astra habent influentias,
 quæ in secreto se insinuant inter flam-
 mas damnosæ libertatis, & temperant id
 quod ardentius est in eorum furoribus,
 & quod irregularius est in eorum passio-
 nibus.

In pluribus personis videtur talis mo-
 deratio & puritas, quæ dant credere,
 quod apud illos nulla macula remaneat
 peccati Adami. Nihil nisi pulchrum vi-
 detur in eorum passionibus, nihil quod

E. 5;

non.

consilia
 sapientie
 omnia
 ad

non videtur se accommodare spiritui, nullæ aliæ quàm inclinationes spirituales.

Quod ex eo provenit, quia hic spiritus sublimis per commune privilegium omnium perfectarum existentiarum, habet quoddam potens secretum, cuius tantum umbra est magnes elevandi terra, & ad suum polum attrahendi omne quod tangit.

Passiones taliter tactæ per virtutem alicujus nobilioris animæ se vertunt versus cælum, & non aspirant ad aliud quàm ad fines honestos & laudabiles. *Vir sapiens fortis est*, quia nihil habet in sua persona, quod se his motibus opponeret & eos sequi denegaret.

REGULA QUARTA.

Melior est patiens viro forti; Et qui dominatur animo suo, expugnatore Urbium. PROV. 16.

PARAPHRASIS.

Sufficit ad esse Dominum suarum passionum & desideriorum, habere animum, & amare verum honorem.

Animus continet duas virtutes, formidinem scilicet & patientiam, & hæ sunt quasi due partes ipsum componentes & distinguentes ab alijs nostra natura perfectionibus.

Per fortitudinem resistimus hominibus & nostris extrinsecis inimicis; per patientiam vero nostris passionibus & domesticis inimicis.

Victores hominum admirationi sunt & coronantur in terra, sui ipsius verò in cælo, & omnes triumphus ac coronæ immortales pro his preparantur.

Fortitudo illorum digna est ejus estimationis quam habet in mundo; Patientia vero horum, quamvis mundus eos non æstimet, plus valet, magis est necessaria, & dignior omnis honoris & estimationis.

Utraque fuit semper collocata in primo gradu virtutum moralium, & hæ sunt quæ nomen Magni dederunt Constantino & Carolo Magno, & quæ proposuerunt admirationi & adorationi antiquos heroes. Sed si tantum ad unam harum virtutum adspirare potes, elige

eam, cui Sapientes & Philosophi tribuerunt praeserentiam, & nota in istis regulis ea verba, quae visa fuerunt scripta in insignijs quorundam magnorum Principum, & quae omnes excellentes animae apud se ipsas sculptae inveniunt prolemmate. Melior est partem viro forti, & qui dominatur animo suo; expugnatore Urbium.

REFLEXIO.

SI quis interrogat quid sit anima, quilibet respondebit, quod aliquo facillimè possit decipi, & accipere apparentiam pro veritate.

Multi se ipsos deceperunt, dum lumen posuerunt in numero febrium ardorem corruptae naturae, credentes nil aliud esse quam inflammationem bilis, quae adveniente aliquo objecto cholerae inopinatè accenditur, & accedendo imaginationem, & turbando humores corporis, transcendat rationem & inconsideratè in pericula impellat hominem.

Non est in numero passionum, sed earum Dominus; Natura ipsum retinet

in medio earum, non tanquam criminali-
nalem inter suos complices, sed tanquam
victorem inter suos sclavos, ad hos in
obsequio retinendos, & assuefaciendo
ad labores. Ipsorum ardor differt ab isto-
rum, habent tamen proprietatem ad illi
serviendum.

Aliqui sibi persuadent, quod is quem
nos verum animum vocamus, sit quidam
Angelus militaris, qui in conflictibus
ingreditur animos heroum, & ibidem
illa, quæ nos admiramur, miracula pro-
ducit.

Alii, quod sit solummodo inspiratio
aut instinctus hujus Angeli, qui corda
militum inflamat, & qui ipsos movet
exerercitus.

Sapientiores rectè judicant, quod sit
flamma spiritualis accensa per Creato-
rem in suprema parte nostræ animæ, si-
cut quædam stella in majori loco firma-
menti. Flamma pacifica & benè ordina-
ta, sublimis, incorruptibilis, ardens, pu-
ra, & foecunda, semper cœlestibus ad-
hærens, & semper in terris occupata per
emanationem influentiarum necessa-
riarum

riarum ad conservationem quietis & v
ta populorum.

Sed qualiscunque sit animus, ne
crede tamen, quod ideo ut sis animosus
etiam obligeris ad accipienda arma, &
quærendos inimicos in Provinciis lon
ginquis: Maneas ubi es, & bellum mo
ve tuis passionibus, & plus operaberis
quam illi qui gladio utuntur.

Dum injurias condonas, & per gene
rosam patientiam suffers omnem despe
ctum & calumnias, plus efficis quam mi
les qui quærit vindictam; Et magis ho
noricum tibi erit, restringere excessum
Choleræ, aut rejicere aliquas te ad pec
catum allicientes adulatorias cogitatio
nes, quam destruere integros exercitus
& occupare civitates.

Tua gloria non sit deprimere alios
coram te; Sed in te ipso magna parare
& habere supra eos aliquam elevationem
independentem ab eorum casu & infeli
citate.

Dum transgrederis tuas irregulares
impatientias, & motibus resistis, qui te
ad actiones timidas & prohibitas com
mevert

movere vellent, tuum facis crescere meritum & virtutem, dum enim extraneos vincis inimicos, omnia in te crescunt. Interitus alicujus exercitus minuit numerum hominum, sed non addit nec unam spiritam ad altitudinem tui corporis, nec unum gradum perfectionis tuo spiritui.

Unico verbo, aestima patientiam, non tamen despiciendo animositatem, quae quamvis non tantum, quantum haec victoriosa patientia valeat, confiteor tamen, quod multum valeat, & quod mereatur admirationes, quas tot saecula pro ipsa habuerunt, sed ut sint perfectae, non debent seperari, quia quasi duae sunt partes veri, animosi, & perfecti entis, quod ipsa separatio necessariò denigraret, aut annihilaret.

Non inveniatur animositas aut nobilitas, vel alicujus animae suprema magnitudo, ubi haec duae virtutes non sunt conjunctae: Earum solummodo unio habet potestatem deducendi hominem ad eminentem gradum alicujus gloriae heroicae, & dandi illorum actionibus hunc
divi-

*animositas
nobilitas
magnitudo*

divinum splendorem, qui mundum
obcæcat oculos; & qui famam cogit
qui de ipsis omni tempore & omnibus
nationibus.

Est certò res illustris, valde laudabi-
lis, & populis veneranda, quando a-
mositas in principe impulsâ per hunc
ignem cœlestem, transit in aliquo con-
fictu impunè per medium furientis
mortis, & currit per inversum exerci-
tum ad victoriam, quæ ipsum eò vocat
& conducit.

Pari modo est aliud magis rarum spe-
ctaculum & dignius publicæ admiratio-
nis, videre Principem in medio trium-
phi & successuum, inter gloriosiores
licitates vitæ humanæ scire despiceret
quod possidet, & declarare apparenter
per suam modestiam, & fidelitatem suam
vitæ, quod potiùs omnia vellèt perdere
imperium & totum mundum, si illud
haberet, quàm committere aliquem
actum injustitiæ.

Sed videre hæc duo miracula simi-
lita, & conjunctum unum alteri in eo-
dem victore, nempe vincere inimicos

& vincere se ipsum, crescere in moderacione & prudentia per ipsos conflictus, crescere in bonitate per auctas victorias, expugnare urbes, & lucrari corda, esse amabilem & formidabilem hominibus; est absque dubio, videre rem floridissimam & pulcherrimam visu sub coelo.

Vera opinio hujus animositatis conjuncta est in his duobus verbis: Potius mori quam timere homines, & fugere ante exercitum. Potius mori quam non fugere pericula, quae conscientiae minuuntur, & praeferre interesse alicujus amoris proprii, vel timidae passionis praefidelitate ad quam obligamur.

Si non es hujus conditionis aut inclinationis, ut possis primum dicere; Aut si tua professio particulariter subiecta legi Evangelii tibi imponit omnes condonare injurias, crede, quod sit Princeps fortior ipso Caesare, & illuminator a Deo omnibus Prophetis, qui securè asserit; *Quod Melior sit patiens viro forti, & qui dominatur animo suo: Expugnator urbinum.*

R. E.

*instituta
apientia
Q. 113
113*

REGULA QUINTA.

Vapor virtutis Dei, & emanatio claritatis Omnipotentis; Candor gloriæ æternæ, speculum Dei Majestatis. Sap. 7.

PARAPHRASIS.

Inter Perfectiones divinas, & quæ ipsi reddidit æternaliter in se ipso quietas est ipsa prudentia: & ex eo deditur tertium remedium, quod nobis præsentat contra turbationes, & irregularitates, quas nobiscum circumferimus, & quæ nascuntur ex nostra infirmitate.

Hæc prudentia supernaturalis est, cuius sua virtutis communicata humanis passionibus, & diffusa usque in membra earum corruptionum & tumultuum, ut faciat ingredi pacem & sanctitatem.

Pax Sanctorum ingreditur in nos, cuius ipsa prudentia, & intentio Dei est, ut non remanendo in nostra anima ullâ agitatione aut maculâ, ipsa denique fiat speculum, in quo ille possit videre extrinsecus suam divinam præsentiam.
christi

chritudinem, & se ipsum cognoscere,
sicut se ipsum in suo Verbo aternaliter
cognoscit: Speculum Majestatis Dei.

REFLEXIO.

Pulchrum naturale debilitat passio-
nes; Animus eas vincit; Prudentia
ipfas elevat, & per transformationem
miraculosam illas permutat in virtutes,
& sanctificat id, quod in ipsis criminale
reperitur, magisque contrarium gratiæ,
ut eas suaviter obedientiæ submittat.

Volo dicere, quod dum lex tibi de-
clarat voluntates Creatoris, & nos cogit
iisdem obedire, prudentia huic obliga-
tioni adhibet inclinationem, & producit in
nostro animo certos motus deliciosos,
qui nos agitant, & qui faciunt resilire
nostras passiones, ut nobiscum adspirent
ad felicitatem id faciendi, quod Deus
vult, & eas ad servitium & honorem Dei
impendendi.

Uno verbo lex nos obligat, gratia
nos juvat, & prudentia nos eò deducit
ad observandum divina mandata.

Ex eo quod homo illuminatur per
radios

radios hujus auroræ, invenit suam quæritur
 tom & gaudium in exercitiis justitiæ, quo cr

Quidcunque ipsi proponitur, quo quo to
 facere justum videtur, statim etiam suam
 inclinationem habet id faciendi, quan D
 ratio mandat, obedit ex amore, ob prude
 gationem habet pro complacentia, ob merea
 dientiam pro libertate, & fidelitatem ratione
 sua inclinatione.

Anima sua bonum sine hæsitatio ejusd
 appetit, & illud perficere in se sumit, quisq
 ne bello interno, & aliqua differentiæ pit i
 aut negotio cum suis passionibus, qui.
 domestici inimici non sunt amplius
 qui fuerant, ipsa prudentia transform
 totum hominem.

Hæc anima sapiens format magn
 intentiones, & eas ad finem deducit
 adspirat ad honorem immortalem, &
 currit, sed sine commotione, non Si v
 sed portatur, ipsique ardores sanguinis
 & flammæ ambitionis desideriorum
 antea tam turbulenti & rebelles sunt
 læ, quæ ipsi inserviunt loco sclavorum
 & quæ illas portant in hoc triumpho

In quo apparet id, quod magis dicitur

num est inter opera potentiae Dei, eo die
quo creavit orbem, nempè homo, in
quo totus homo conspirat ad amandum
suam obligationem & virtutem.

Deus aliquibus gratis largitur suam
prudentiam, ab aliis autem vult, ut eam
mereantur. Major pars illam per ora-
tionem obtinuit; & medium securissi-
mum illam obtinendi est audire consilia
ejusdem Sapientiae. Estque ex eo jam
quisque sufficienter prudens, dum inci-
pit illorum instructiones & regulas se-
qui.

REGULA SEXTA.

*Zelus & iracundia minuunt dies, &
ante tempus senectam adducet
cogitatus. Eccl. 30.*

PARAPHRASIS.

*Si vis dignè servire Deo, & usque ad
mortem conservare devotionem & in-
nocentiam, fac id quod sapientes fa-
ciunt, pro conservanda sanitate: possi-
de pacem internam, & ne perturberis
ullo negotio aut passione; zelotypia,
cholera, invidia nil aliud in homine
efficiunt,*

efficiunt, quàm ut destruant suam
 salutem, & minuant suam vitam. Ex
 cessus affectionis aut applicationis
 aliquod negotium quamvis laudabile
 perficiendum, non minus est pericu-
 losus, quam alie inquietudines; omnis
 enim violentum in nostra anima
 impellit ad peccatum, & nos trahit
 ad ipsam sepulturam. Nihil immo-
 tale aut gloriosum, quam quoddam
 tranquillum.

REFLEXIO.

CAve ab omni nimia complacentia
 cujuscunque rei, etiam tuæ obli-
 gationis, pariter ab omni forti cogitatione
 & applicatione cum impatientia & ma-
 jori desiderio.

Habetantùm moderationis & pers-
 istatis supra tuam personam, ut possit
 te dici, quod negotia tua cum ratio-
 ne tractes, quod opereris cum inclinatio-
 ne & complacentia, & quod respicias
 successus cum indifferentia.

Non dico ut sis insensibilis. Oportet
 ut habeas passiones, & ut tuæ passiones
 sint ferventes. Oportet ut tui equi
 ter

cernè impellantur ad cursum. Tepor
debet esse in consilio, & indifferentia in
ratione. Et in hoc consistit pulchri-
tudo vitæ humanæ, ut quis videat in no-
stris actionibus & desiderijs ardorem
magnanimum & nullam præcipitatio-
nem.

Deus sine omni perturbatione agit
ea, quæ agere tenetur ut Deus, & est si-
cut sol in medio cœli, semper occupa-
tus cum infinitis operibus, & tamen sem-
per tranquillus.

Sis ejus umbra in horologio solari
hic in terris. Progredere, & eas eò, quò
tua obligatio te vocat. Fac ea quæ face-
re tenetur is, qui regit aliquam domum,
aut civitatem, vel statum, aut qui regit
actiones Populorum. Sed sis tam sapiens,
& ita tranquillus, ut appareat per tuam
modestiam & tranquillitatem, quod sis
in perfecta pace, nullam habens indis-
cretam sollicitudinem.

REGULA SEPTIMA.

*Fatus statim indicat iram suam, qui
autem dissimulat injuriam, calli-
dus est. Prov. 12.*   PARA-

Handwritten notes in red ink on the book's spine, including the word 'milia' and other illegible characters.

PARAPHRASIS.

Ordinaria hominis indiscretio est, cito suam declarare cholera. Vnde eam quærit extinguere. Interesse illi secretò conducit: dum nascitur, Politicus eam regit; Sapiens verò illam deprimat, & statim mori facit.

REFLEXIO.

FAc adhuc melius, & si est possibile ex momento dum nascitur, eam in pedias. Quàm parum etiam temporis irregularis cholera remanet in tua anima, vel apparet in tua facie, certò manebit nisi cum disordine & pudore Sui inopinati motus non sunt tua mina, sunt tuæ debilitates, & quam tibi nullam culpam infligant, nihilominus tibi malè quadrant, & cum sit hoc eos suppressere, plus erit illos planè sentire.

Scio benè quod gloriosum sit, resistere & vincere, sed cum est in quaestione resistendi alicui periculosa passioni, se ipsum vincendi, magis gloriosum est nullos sentire motus, & nihil apud habere, quod necessariò destrui debet, aut quod timendum habeas.

Time tales triumphos, quibuscum deberes esse captivus, & elige potius habere perfectam sanitatem, quam remedia pretiosa; habere spiritum patientem & modestum, quam excellentes regulas contra impatientiam.

Intellige, quod ipsa prudentia, quae personis facile excandescentibus & biliosis tribuit multas pulchras instructiones pro moderando eorum ardore, si esset in illorum potestate suam reformare naturam, nullum aliud ipsis daret consilium, quam hoc unicum verbum.

Formate alium.

REGULA OCTAVA.

Spiritu ad irascendum facilem

Quis poterit sustinere? Prov. 18.

PARAPHRASIS.

Quis potest vivere cum homine, qui continuo irascitur, & sine data causa, qui subjectus est frequentibus accessibus unius cholera immoderata? Sed quomodo potest se ipsum in tam pudendo statu sufferre?

Quod pejus est, hoc ipsum malum, sicut

F alia

Handwritten notes in red ink on the book's spine, including the word 'OCTAVA' and some illegible characters.

alia mala inferni non habet remedia
do quo non potest sanari antequam
cesset vivere, vel redeat ad principium
suae vitae, pro mutando suo tempore
mento & accipiendo alio corpore.

REFLEXIO.

INter choleras illa est magis im-
portabilis, & homine aliquamquam
prædito indigna, quæ à se ipsa accen-
ditur, & quidem sicut quædam tempestiva
nubes, ex qua inopinatè procedunt
fulgura & horribiles boatus, quæ
eò nemo & nullus hominum ignem
miserit.

Nemo apud tales personas potest
securus, vel in pace; Nec quidem ce-
tum ipsæmet pacificè degunt. Quæ
licatus cuiusdam infirmi Principis
portet subtiliter & sollicitè progredi
cum timore ac circumspectione in-
cere, ut non expergefiat.

Mirabile est fatum taliter confu-
torum hominum; Secundum opinio-
nem Philosophi nihil est in mundo
quod non videtur ipsis circum-

spinis, & non putent se offendi ab omnibus qui ipsos tangunt aut accedunt.

Et in omnibus honestis civitatibus, in beneficiis & gratiis inveniunt aliquid quod ipsos offendat. Hoc idem quod loqueris, aut quod ipsis facis ad eorum complacentiam, de eo conqueruntur, & credunt se esse offensos.

Tua verba & tuæ actiones etiam magis respectuosæ sunt spicula quæ eorum bilem promovent; Vides enim eos inopinatè extra se proVectos, in horribiles furores, quia illorum genius audivit aliqua verba, vel vidit in oculis quædam æquivoçæ aut aspectus inversos, quos non intellexerat.

Verum est quod unusquisque habeat suas debilitates & misérias diversimodè distributas per ipsam corruptam naturam, infelix ille homo, cui hæc obvenerunt. Time & plora si eas accepisti.

Scio benè quod tu has choieras voces accidentia inevitabilia, vel errores necessarios, qui excusationem & compassionem merentur. Ex quo oritur magna quaestio, ut veniamus ad ipsum punctum.

Handwritten notes in red ink on the book's spine, including the word 'infelix' and some numbers.

ctum. Nemo conqueritur, quod in infirmitati sis subiectus tanquam iniuriam humanæ naturæ, sed quilibet conqueritur, quod cum hominibus vivere præendas. Magnum est infortunium hanc pestem in cordis intrinseco seculo ferre, majus crimen illud ferre ad quam urbem, & comparere cum ipsa humanis societatibus.

Et quod adhuc est inexcusabile, quod eam circumferas ad ipsa tribulamenta, & quod velis exercere aliquod officium, in quo eris obligatus convenire & tractare cum omnis sortis hominibus.

Quare mundus scandalizatus quod die in tua persona cogitur agnosceret le opprobrium humanitatis, & contempnari stante tua cholera omnes iniquitates & stultitias tuæ infirmitatis brutalis & ridiculæ.

Vel sanare, vel te abscondi. Hinc quidam ex senioribus benè dixit, quod intra & cryptæ sint habitationes præparatæ per ipsum Creatorem pro peccatis subiectis impetuosis & cæcis cholerae.

Disce id quod natura te docere deberet, & id quod omnes honesti homines concipiunt, nempe omnium afflictionum nihil crudelius, & minus supportabile esse, quam non posse sufferri ab aliis. *Spiritus ad irascendum facilem, quis poterit sustinere?*

REGULA NONA.

Noli querere à Rege Cathedram honoris. Eccl. 7.

PARAPHRASIS.

In tuo corde nullum des ambitioni locum; non relinquant ut hic ventus te urgeat, & te faciat cum pudore currere post fumos & vanitates, nec etiam adspirare ad officia, quamvis in veritate essent honorabilia.

Dum gloria huius mundi se tibi presentat, & eam ipsa Providentia tibi mittit, acceptes illam, sed si tibi dicitur, ut ei obviam eas, vel illam per sollicitationes aut dona prevenias, excusa te, & da hoc humile & generosum responsum, quod minima officia oblata

ex amore sint digna & debeant accipari, sed quod maxima etiam officia non sint digna alicujus aestimatione debent anxiosè sollicitari.

Dic pariter, quod respectu aliorum locorum, cessent ipso merito, si quis desiderare id quod meretur.

REFLEXIO.

Ambitio malè quadrat prudentia, honor est in decens stultitia.

Si es homo mali exempli, & si sit in ordo aut scandalum in tuis actionibus, fuge honores, & te absconde; si in casu aliquo Princeps te obligare vult petenda quadam gratia, non roga, quod admodum ille famosus stultus, recedendi à tuo Sole; roga eum, ut te in tuis nebris potius relinquere velit.

Considera eas dignitates quæ tibi conferuntur, & de quibus tui amici loquuntur, vel quas ambitio tibi insinuat, si tuam confusionem & infortunium, diffidere potes eas ferendi per scientiam aut sufficientem virtutem.

Nihil enim turpius aut dedecorosius nobis est, quam ipsa gloria, dum ab illa gratia & merito possidetur,

Si enim verè sumus inæstimabiles, omnes dignitates & humanæ magnitudines in nobis nil aliud quàm opprobrium crescere faciunt.

Nostra statura Corporis super aliquo theatro nec fit pulchrior nec major, sed nostra parvitas tantùm magis apparet. Mitræ & Coronæ non nos exaltant, nos eas portamus, & erimus semper parvi cum iisdem, si non aliàs, quàm propter illas magnæ personæ sumus.

Irascaris dum alii pro risu & recreatione te honorant, sed mirum, quod non gravius irascaris in statu in quo es, si sincerè & cum affectione te honorarent.

Honor serid factus personæ indignæ alicujus honoris, non minor ipsi erit causa alicujus cholæræ, quam honor alicui redditus à personis irridentibus.

Denique non sufferas ut exalteris, ne illi qui te videbunt in Cathedra honoris, gloriantur, se vidisse tam benè, quàm Salamon, rem horribilem visu sub sole.

Malum quod vidi sub sole, positum stultum in dignitate sublimi.

REGULA DECIMA.

*Tristitiam non des anima tua,
non affligas te metipsum in con-
silio tuo.*

PARAPHRASIS.

*Non oneraris sollicitudinibus, nec inqu-
tudinibus: Reijce tristitiam ex con-
silio tuo. Tristitia enim mortem multis
hominibus, & nihil prodest, quam da-
re potentiam multis pœnis hujus vitæ,
permutare umbras & apparentia
mali in vera & immortalia mala.*

REFLEXIO.

Quando quædam injuriosus occu-
patione, & delibera cum eadem sine
quietudine & perturbatione mentis,
ut cogitationes tuæ te illuminent,
non totaliter consumant; ut negotia
occupent, non verò te affligant, & non
quam quietem turbent: Sunt enim
data pro officio tuæ rationis, non
pro tuo supplicio.

In tuis actionibus considera cum

MA. timentia tuos errores, qui proveniunt ex
 dispositione fortunæ, aut etiam à te ip-
 so. Crede quod aliquis sit sufficienter
 prudens & qualificatus, qui per decem
 errores didicit quendam actum, vel ali-
 quod negotium feliciter peragere. Non
 desperes in hujusmodi infortuniis, con-
 tra ex iis illuminari.

Excelsens enim est remedium, exi-
 mendi se ab inquietudinibus, dum quis
 officio aut dignitate sua occupatur, re-
 tinere passiones suas in obedientia &
 ordine, & sapius elevare mentem ad
 Deum, & cum ipso familiariter conver-
 sari per continuas conversationes unius
 respectuosa confidentiæ.

Et quamvis sciat omnia, quæ tu in
 tuis negotiis scire potes, imò adhuc me-
 lius cognoscat omnes tuas inquietudi-
 nes & difficultates, quibus turbaris, &
 quæ in tua mente irresolutiones gene-
 rant, sibi tamen complacet, eas à te ipso
 percipere, sunt enim secreta tui cordis,
 quæ ipsius amori tribuenda sunt; Con-
 fidenter eadem ipsi revela; accede abs-
 que timore, & crede quod in tuo cubi-
 culo,

F 5

Handwritten notes in red ink:
 in ista
 capitulum
 C. III
 73 41

culo, & locis, ubi cum ipso solus moris, ejus unica sit sollicitudo solummodum tui recordari, quasi tota applicatio tua providentiæ & benignitatis tantum tu particularibus necessitatibus occupatur. Est etenim ibidem pro tua consolatione, ut audiat statum tuæ domus tui officii, aut tuæ conscientie: dico ergo eidem liberè & cum sinceritate, quod tibi est notum; Aperi illi cor tuum, monstra omnes ejus amaritudines & inquietudines, ac omnes motus tuarum cogitationum, quæ circumaguntur per timores & tristitias. *Vide Domine quoniam tribulor.* Ecce mi Deus me perditum & submersum in mari dolorum. Sed nihil tibi dicendum habeo, quia ut exaudias mea suspiria, & me amas. Tu vides meas inquietudines & lachrymas, & ego video meum remedium in tuo corde, & tuis labris, loquere & me consolare; Ad minimum non dedignere me aspicere, sed relinque exire ex oculis eam virtutem, quæ afflictos ipsa afflictionum tumba extrahit, & quæ vitæ vigorem tribuit.

Nam tibi quodammodo irascitur,
 quod in tuis displicentiis consolationes
 in creaturis quæras, & dum hæ non pos-
 sunt vel non volunt te juvare, compla-
 cet sibi, quod de super ipsi tuam men-
 tem aperias propter illarum impoten-
 tiam aut ingratitude. *Verbosi amici
 mei:* Tibi enim divine Salvator narro
 meas afflictiones, & offero meas lachry-
 mas; *Ad Deum stillat oculus meus.*

Qui propter suam benignitatem to-
 tus inclinatur tibi omnes accordandi
 desiderabiles consolationes, vult enim
 cogi per tuas remonstrations & preces,
 quæ ipsi libertatem demunt tibi aliquid
 denegandi.

REGULA UNDECIMA.

*Averte faciem tuam à muliere com-
 pta. Eccl. 5.*

PARAPHRASIS.

*Non relinquant ingredi in animam tuam
 & tuos oculos aliquem amorem. Ab-
 strahere oculos tuos à fœmina qua pla-
 cere appetit, & non intueri aliquam
 pulchritudinem, qua ad te venit, ut*

te cœcum reddet, & auferat omnem
spem videndi infinitam & supremam
illam pulchritudinem.

R E F L E X I O.

A Nulla re magis paveas quàm
amore & affabilitatibus scemini
alicujus malitiôsæ. Time ejus accessus
& civilitates. Time ejus vocem, oculum
& manus; Nihil enim habet dulce
amabile, quod non tanquam mortuum
apprehendas.

Ipsius instinctus scit facere sagittas
jacula ex omnibus rebus, quæ naturæ
ipsi largita est.

Quod aliàs pro nihilo reputare potest
in ipsa periculum gignit. Non est necesse
se aliud, quàm unicus ictus oculi, ut
dejiciat, non nisi unicus crinis, ut te al-
get. Ipsa fuga tibi parum prodest,
eam vidisti, antequam fugisti, certè non
procul fugies.

Ne attendas fallaciæ mulieris; venenum
ejus, quasi ros qui ex ore provènit, su-
cile & delitiosè cor tuum occupat, sed
brevis mutatur in venenum, quod tu
viscera arrodit: *Favus enim distillans*

bia ejus: *Novissima autem illius amara, quasi absynthium.*

Res, quas tibi loquitur, proferunt in ore ejus periculosos appetitus: discursus ejus & aspectus splendorem habent similem alicujus cometæ, qui apparet, ut tibi prædicat tua infortunia. Quo eum vides, time, & crede, quod brevi plorabis.

Id quod te attrahit, & quod in facie ejus vides, sunt radii veri solis. Scaturigo ejus est pulchritudo Dei, aspice ex illa parte, & accede; Sed in quantum sunt signa inferiora, sunt superficies alicujus lutosi abyssi pleni desperationis & lacrymarum: Attende ne eò curras, & sequaris aliquam fatalem impetuositatem quæ te perdat.

Multi ante te in illum se ipso finet præcipitârunt, & ex fundamento hujus abyssi exeunt ex voces lugubres, & ii lamentabiles ejulatus, qui ab annis sex mille audiuntur, & repetunt hæc tristia verba infelicis Salamonis: *Vanitas & afflictio spiritus.* Illusiones & traditiones, falsæ pulchritudines, vera peccata, som-

134 *Consilia Sapiencia,*
nia deliciarum, & veritates æternorum
dolorum.

Ipsa prudentia Creatoris fecit opus
magistrale, dum formaret earum inge-
nium, & earum faciem, sed ut eas seculum
contempleris, oportet vel revocare ten-
pus innocentie, vel expectare diem
glorie & immortalitatis.

REGULA DUODECIMA.

*Homo sapiens attendit ab inveni-
Eccl. 18.*

PARAPHRASIS.

*Remedium magis ordinarium, ut pro-
servemur ab inordinatis passionibus
est ipse labor.*

*Homo prudens nunquam est otiosus;
non habet quo se occupet, cogitat
illa quæ fecit, & revidet omnes suas
actiones.*

REFLEXIO.

A Varus occupatur circa bona huius
mundi: Ambitiosus, ut obtineat
& mereatur honores; Sapiens vult ha-
bere labores, conatur acquirere unam
occupationem ex altera, & providet

suis negotiis magis importantibus & necessariis pro vita humana.

Plus refert carere occupatione, quàm nutrimento. Cui unum vel alterum deest, necessariò peribit : differentia est, quod fame quis moriatur citò & cum despectu , per otium verò lentè & cum pudore.

Quod pejus est, hoc idem otium plus operatur quàm ipsa mors, cum in nobis corrumpat id, quod est incorruptibile & divinum.

Pulchritudo ingenii, bonum naturale, fortitudo animi, & puritas conscientiaè habent igneam naturam, quæ non potest durare aut conservari quam per motum & actionem. Est enim illam extinguere, si reddatur immobilis, & id facit otium, quod per suam criminalem quietem destruit plura, quàm tempus per suas agitationes, & cursus, qui omnia invertunt.

Quod tempus per sex mille annos soli facere non poterat, id unus dies otiosus absque agitatione perficeret ad ejus destructionem.

Non

Handwritten notes in red ink:
...
...
...
...

Non oporteret nisi unam horam
adhuc minus ad destructionem innocen-
centiæ & fidelitatis unius animæ, quæ
omnes crudelitates tyrannicæ, & omnes
voluptatum similitates non poterat
corrumpere spatio longorum annorum.

Ubique otium est origo mali. Mos-
tales herbæ, bestia venenosæ, omnes
corruptiones, pestes & fames nascuntur
ex otio, & immobilitate elementorum.

Non inveniuntur peccata ignoran-
tiæ, ipsæ stultitiæ & desperationes, quæ
in animabus, quæ nihil habent quod
agant, nisi tormentare se ipsas. Certum
est id, quod quidam sapiens dixit, quod
pro punitione infinita & æterna alicujus
genii aut animi non sit necesse alius in-
fernus quàm perpetuum otium.

REGULA DECIMA-TERTIA.

*Avocare, & lude, & age conceptio-
nes tuas, & non in delictis. Eccl. 31.*

PARAPHRASIS.

*Interrumpe tuos labores, dum ratio &
necessitas id requirunt, lude & ve-
scea tuum animum per aliquam re-*

erit.

creationem honestam, & ut melius facias, sequere tuas inclinationes, & fac secundum tuum genium. Elige in tuis oculis eum modum, quem scis tibi magis placere, & qui proximior est ad te recreandum.

Nihilominus sit in his occasionibus principalis tua sollicitudo, fugere recreationes periculosas tue innocentia, & menti tue imprimere, quod melius sit plorare cum Sanctis, quam ridere in societate peccatorum; quod sufficiat sumis conversari, ut criminalis inveniaris, & ita ludere cum illis ut aliquis brevi tam miserabilis, quam criminalis judicetur. Lude & non in delictis.

REFLEXIO.

Lusus est sapiens institutio naturæ, & unum necessarium exercitium vitæ humanæ. Nostra vita quolibet die, ut regatur secundum regulam divinæ Providentiæ, debet esse sicut nostra manus, divisa in quinque partes differentes, nempè devotionem, laborem, quietem, somnum & lulum.

Hinc

Hinc apparet, quod lusus in hac divisione teneat ultimum locum, & quod certi reformatores non sine causa judicaverint, quod oporteret abscindere nostra manu hunc minorem digitum, tanquam rem inutilem, & incongruam. Si autem vis cognoscere, quantum necessarium sit, ut ibidem permaneat, quantum lucri capimus ex hac præter inuitate, observa dum ludis hæc tri vel quatuor consilia, quæ accepta sunt ab exemplis & regulis sapientioris ab eius Principis, qui unquam aliquando thronum calcarunt.

Lude, dixit ille, & recreationem tibi sume, sed cujuscunque possis esse conditionis, nunquam lude quam post laborem.

Natura non invenit lulum, quam subleuet & compenset homines, qui labore discedunt: negligentes & otiosos furantur hanc remunerationem naturæ, nec nobilitas, nec divitiæ eos excusant, sunt criminales à tempore quo ludunt.

Nihil appone lusui, quod tuæ conscientia nocere possit, & tibi causare aliquid

quod

quam inquietudinem dolorem aut peccatum.

Sis modestus & conserva respectuosum silentium ; dum lusus tibi favet ; ride, quando perdis, & de nulla re irascearis, quæ tibi accidere possit : sis æqualiter quietus & affabilis tam in fortuna quam infortunio, & assuesce sine aliqua emotione obviare omnibus mutationibus capriciosæ fortunæ, non mutare visum nec animum, & nunquam rapi per aliquam extraordinariam admirationem, dum vides magnas hujus Orbis revolutiones & motus regnorum per inconstantiam fortunæ conquassatorum.

Imitare illum Regem, de quo loquitur Sidonius, quod luserit, ut studeat, quomodo possit devenire aliquis magnus Monarcha, & lucrari aut perdere victorias, ità tamen ut nihil perdat de solita moderatione, & tranquillitate sui animi.

Fac adhuc amplius, & addisce ut perfectè ameris, quomodo excellentes qualitates nobiliorum animarum magis æstimentur, & majorem splendorem & potesta-

potestatem supra aliorum voluntatem obtineant. Et dum eorum lucraris pecuniam, lucrare pariter eorum corda. Monstra tunc temporis tuam bonam naturam & honestam inclinationem, & per tuas manus hunc vinculum tuum ad versarium eò deducas, quò debeat magis cogitare ad tuam virtutem, quam suam perditionem; Et cordatenus confiteri cogatur, se plus lucraturum fuisse si posset tuo uti exemplo, & tibi assimulari.

Non perde aliquem lusum, nisi si & semel lucreris id quod alicui viro honesto desiderabile est, nempe monstras in sua facie, & in suis discursibus talis affabilitatem, quâ obligentur spectatores, quamvis te videant perdere, in hac tamen prorumpere verba, quæ olim Theodosio magno fuerant dicta, quod nempe velint potius esse victi, & perdere tecum, quam vincere & cum aliis esse felices.

Denique ut lusus tibi sit schola perfectionis, non recede à lusu, quam sapientior & magis instructus, antequam
lucris

lucreris. *Lude, & non in delictis* Lude, tibi dico, sed sedulò attende, ne cadas in eam infelicitatem, in qua invenitur cumulus omnium infelicitatum & criminum, quod est se lusui totum tradere, & postposita omni alia felicitate, illi dies noctesque impendere, & in eo quodammodo transigere æternitatem.

Sancti Patres mirabilia scripserunt de hac materia, & tali modo locuti fuerunt, ut fecerint pavere primos Christianos, super quo non habeo, quàm hæc duo tibi verba dicenda, quod ex omnibus dæmonibus, qui homines cruciant duo crudeliores sint, Avaritia & Lusus. Avaritia est ardor inextinguibilis, semper acquirendi, & nihil dispensandi aut perdendi: Lusus verò rabies insatiabilis sine intermissione perdendi, omnia bona quæ in domo inveniuntur, & quæ apud amicos mutuò accipi possunt, simul corradendi, ut stante pede projiciantur per unicum alearum jactum in unum abyssum, simulque quodammodo totas creditorum & amicorum domos invertant.

Quod

Quod tamen non provenit ab electione voluntatis humanæ, sed a flamma ignis infernalis, quæ ingressa animalium, hos ducit & urget, ac totaliter cogit, ut postquam luserunt & perdidissent suam pecuniam, suos redditus, bona, suas domus, sua mobilia, suos habitus, & sua lecta, ludant adhuc propriam suam libertatem, & se sclavos victoribus tradant; Ita ut ludant per suis corporibus, & ea fortunæ facient & insaniei deceptorum, perdant proprias animas, & eas dæmonibus sacrificiando, ita ut signent proprio sanguine schedas & contractus hujus æternæ donationis: ita ut illudant suo Deo, ei renuncient per execrabiles abjurationes, per blasphemias, per renegationes, & per desperatas exclamationes quas contra cælum proferunt durante eorum furore, rumpendo & pessumdando ipsum Crucifixum Dominum.

Quibus non solummodo se ipsos & suos etiam absentes hæredes perdunt. Quia cum sit verum id, quod quoties in omnibus societatibus dicitur, quod

inter hos Dominos & Dominas quæ
superbis vehuntur rhedis, & magnifico
stipulantur famulatu, tales inveniuntur,
quorum parentes aut avi stipem qua-
rebant per plateas, aut panem serviendo
lucrabantur: non minus verum est,
quod inter illos pauperes, qui hodie sti-
pem quaerunt, tales inveniuntur, quo-
rum avi ludendo suos comitatus & no-
bilitates perdiderunt, facti parricidæ
propriarum familiarum, & antecesso-
res hujus pauperis posteritatis. Qui-
dam sapiens rectè dixit, quod quemad-
modum argentum & aurum novas pro-
ducit familias; Ita lusus cum aliis illece-
brosis & damnosis consumptionibus
destruit antiquas. Quam multa magna
nomina in historiis leguntur, de quibus
nullus hæres in Provinciis invenitur.

Illi homines & foeminae qui multum tem-
poris & superfluae habent pecuniae, & u-
num ac alterum diu noctuq; consumunt
ludendo, erunt proprie illi, qui in hora
judicii condemnabuntur ad infernum,
ideò quod pauperibus non subvenerint.
Quilibet proferet suam excusationem, hi
quod

quod tempus non habuerint, alii quoque media ipsis defuerint, & alii, quod ipsi pauperes fuerint. Lufores verò, non habebunt quod respondeant aliud, quàm quod noluerint, & quod magis lufum quàm Iefum amaverint Crucifixum.

Unico verbo, *Lude & age conceptas tuas, & non in delictis.* Labora, tua conserues media, lude & recreare tuam conserues fanitatem, tuam innocentiam, & tuam vitam, ut placeas Deo & obedias legibus suæ Providentiæ.

ARTICVLVS QVARTVS

De regimine lingua.

REGULA PRIM. A.

Responsio mollis frangit iram, sermone durus suscitatur furorem. Prov. II

PARAPHRASIS.

Ensis non domat hominum choleram, verò verbum suave & humile. Dum illi clamant, nos pariter clamamus utimur injurijs, minis & medijs violentis, ut eos tacere faciamus, interim nostri obliviscimur,

nescipè tantùm unico verbo dulcedinis
& civilitatis indigeamus.

Lingua placabilis lignum vite, qua autem
immoderata est, conteret spiritum:
nam lingua suavis, discreta & elo-
quens est arbor vite, ubique tam in do-
mo, quam omni societate & conver-
satione. Unusquisque exinde sumit
fructus consolationis, remedia inque-
runtium, & aliarum interiorum in-
firmitatum. Medetur omnibus nostra
anima plagis, verùm lingua temera-
ria est ensis, qui eam vulnerat, & qui
per sua immoderata verba ipsi ictus
infernæ mortales usque ad imum cordis.

R E F L E X I O.

Nihil est in quo homo se magis ex-
erceat quam in loquendo & con-
versando cum suis amicis; & nihil et-
iam è contra, in quo minus proficiat,
& quo sit magis ignorans ac magis im-
perfectus.

Incipimus enim conversari ab ipsis
cunis, & tamen nescimus veram con-
versationem in ætate sexaginta anno-
rum, dediscimus in ipso studio & exerci-
tio,

G

tio, & eo magis quo atate crescimus nostri errores magis periculosi & incusabiles æstimantur.

Aliqui docent hanc artem bene conversandi, omnes discunt, sed paucis sciunt. Ipsi Professores de illa valde bene loquuntur, sed malè operantur. Scribunt de ea excellenter, sed suam legem quam secundum sua scripta non observant. Regulæ quas docent, sunt ipsorum captum, & ipsimet nesciunt observare: ita ut nulla ars inveniri quæ habeat plura pulchra præcepta, minora exempla, in mundo sapienter conversandi.

Si non potes ad altum gradum perfectionis ascendere, nec esse è numero eorum magnorum hominum, qui trahunt sibi affectum in conversatibus; ad minimum non sis de numero importunorum & incommodorum, pone te cum omni studio extraneorum insupportabilium.

Odibilis est, qui procax est ad loquendum. In horum locum ponuntur homines, quorum scientia est scire con-

pu-
denda, quæ in domo aut vita unius-
cujusque personæ committuntur, &
quorum conversatio & negotium est, de
iis incessanter loqui, & ubique omnia
publicare: homines audaces in detra-
ctionibus, indiscreti, temerarii, & verbis
intolerabiles.

Beatus, qui rectus est à lingua nequam.

Adhuc verò beatior, dum in talem inci-
dis, quem relinquo omnia dicere, nec
differentiam eum eo habeas.

Perfectè beatus est, qui taliter agit,
ut timeant eum aliquid incipere, co-
acti ubique in sua præsentia sapienter
agere.

His hominibus insupportabilibus
conjuguntur linguosi, & sunt tales utri-
usque sexus homines, qui in conversatio-
nibus semper apertum os habent, & quo-
rum conversatio, sicut olim Philosophi
Anaximenes, consistit in eo, quod in
omnibus occasionibus effundant ver-
borum flumen, mentis guttam.

Tu verò sis magis eruditus & mode-
stus, relinque alios sua dicere, postquam
etiam tu tua dixisti: concede aliis tem-
pus

pus tibi pariter respondendi, & scias
 cere dum alii loquuntur. Demonstrat
 lis, quod & tu possis alios audire, & n
 fac ut de tua persona sibi imaginem
 illud, quod de hic dicto Philosopho
 ratur, nempe quod natura loco duar
 aurium tres ipsi dederit linguas.

In hunc pariter locum ponuntur
 verè homines insupportabiles & fat
 qui non possunt loqui, nec sufferre,
 aliquis cum ipsis aliud loquatur, qu
 de eorum propria laude. Videntur en
 nihil aliud sapere quam suam felic
 tem, & suos proprios actus, ita ut ve
 neminem aliquid aliud scire, quam
 ipsam illorum fortunæ & actuum
 storiam, hanc indifferenter omnia
 narrant, & quamvis eam sæpius redic
 obliviscuntur se eam narrasse, ita ut
 denuò narrare semper incipiant.

Illi qui se ipsos laudant, parum
 in societatibus valent, quam si qui
 perantur, quod ego magnæ infelic
 tis iudicio pro homine honorato, qu
 uno vel altero impingit, nesciens
 giendi modum.

Transiret, si hoc malum apud ipsos maneret: sed dum cum talibus conversaris, facile habitudinem sumis, etiam de tuis stultitiis loquendi, & te ipsum laudandi. Fac melius, & suffer eos, sed non imitare.

Laudet te alienum, & non os tuum.

Tene hanc regulam, quod incomparabiliter minus sit, vituperari & ab aliis vexari, quam seipsum laudare. Impostores & libertini sæpè vituperio afficiunt, & accusant sapientiores, nunquam aliquis prudens se ipsum laudavit.

Ponuntur ad eundem ordinem in-supportabilium stulti temerarii, & præcoces, qui nesciunt loqui sine vexatione, & offensione eorum, qui illos auscultant.

Verum est quod vexationes modestæ & honestæ necessarium sal pro nostris conversationibus sint, quæ facile corrumpuntur, deveniunt inspidæ, & displicentiam generant, quando in illis risus abest; sed nimis multum salis est pejus, quam si nullum adesset, & hoc multum non differt ab ipso parum. Oportet multum habere prudentiæ, ut quis in

moderatione permaneat, & non usque
ad excessum progrediatur.

Nunquam cum aliis lude in verbis
non es extremè sapiens, & si non
telligis methodum id discretè, & cum
bona gratia faciendi.

Vexationes namque in hisce suffi-
enter forent discretæ, si essent sicut
bestiarum, dum enim bestia simul ludunt
& se divertendo percutiunt, aliquis
deret, quod una alteram mordeat, &
ima viscerum velit penetrare, non
men aliud sibi causant quam sibi adu-
regendo suos dentes & ungues cum
trema moderatione, ita ut nec cutem
ingrediantur.

Tales qui libenter vexant, non sciunt
suam frenare linguam, impellunt enim
suas puncturas, & pungentes indistinctas
tasque vexationes usque ad fundum pectoris.
Dum ludunt, semper eorum
sanguis bullit; semper causat aliquando
læthale vulnus in corde cuiusdam amici
& nunquam aliquis exit ex hoc genere
belli, qui non vulneratus fuisset.

Est valdè communis modus in eo

versationibus, ut quis alteri declaret bellum, & eum armis sui ingenii aggrediatur cum innocentibus malitiis alicujus lætabundi humoris, sed nostra crudelitas in his bellis & contrafactis contractibus eò devenit, ut velit semper esse mixta cum aliquo vero despectu. Credimus nos non sufficienter risisse, si noster amicus non sentiat se in ipso corde fuisse punctum, & si nihil dixerimus, quod ipsi displiceat aut eum offendant.

Homines magni judicii, & excellentis naturæ sciunt miscere respectum inter has familiaritates & contentiosas adulationes, simulque sciunt impedire, ut inter hos ingeniosos contractus & amicabiles ictus non subintret aliqua ambitio despectûs, aut verbum indiscretum.

Illorum scientia adhuc ulteriùs progreditur; sciunt enim hunc ipsum respectum eousque miscere, ne simul excipiant, minentur & verè irascantur.

Homo prudens sciat tanquam Dominus famulo suo loqui, nec tamen ipsum simul vituperet, aut tale dicat ver-

bur. de quo offendatur, sciat loqui tan- resp
quam aliquis Judex alicui personæ cri- sent.
minali, & verbis severis & terribilibus vita
reprehendere ejusdem errores, cum
tamen respectu, qui ejus dignitati de- E
betur. Accuset solummodo volunt mut
tem delinquentis, tantum ipsi vitio ve tion
tat id, quod liberè commisit, & non nibu
tuperet id quod natura aut aliquod R
fortunium in ipso constituerunt. Sap

Unus alteri inviolabilem debet re-
spectum. Non oportet id quod ip- Ver
saxis & marmoribus ex justitia tenem-
recusare infantibus & pauperibus, m
eorum figura sumpsit umbram simili-
dinis cum Deo & Sanctis ejus.

Cum nostra anima ferat imaginem
Divinitatis, sacrilegium est, quod un-
alterum vituperet. Infelix inclinatio
quam remonstrare cogimur, nos una
aut alteram personam parum æstimat
Est enim vera rabies, quam nobis Di- I
mon inspiravit cum veneno, quod n-
stro cordi infudit eo die, quo nostrum Ad
corrupt naturam. esse

Si possemus sufficientem nobis fer- resp

respectum, ipsæ familiaritates non essent, quàm cœlestes dulcedines, & nostræ vitæ domesticæ libertates.

Ex eo quod unus alteri non ferat mutuum respectum oriuntur contentiones in domibus, & ex his contentionibus omnes reliquæ infelicitates.

REGULA SECUNDA.

Sapiens in verbis se ipsum amabilem facit. Eccl. 20.

PARAPHRASIS.

Verba sunt animæ pictura; Illa sunt quæ hanc dignoscere faciunt. Et hæc spiritalis substantia non potest melius quàm in ipsa lingua videri. Quando aliqua anima locuta fuit de aliis rebus, non est necesse, ut de se ipsa ad sui cognitionem loquatur, statim enim quo aliquis audivit id quod dixit, cognosci potest etiam quod antea fuit.

REFLEXIO.

Ipsa felicitas, ut quis ametur, dependet à modo suam regendi linguam. Adæquatè & non nimium loqui, non esse nimis loquacem, nec nimium taciturnum:

turnum : proferre discursus graves & elevatos, & dignè loqui de rebus importantibus & seriofis, dum id necessitas requirit; Simulque quando necessitas est, scire se humiliare. Ridere cum indignis, & ridendo sequi honestas regulas: scire miscere laudes & veritates inter jocos & vexationes. Ludendo, neminem ultra alterius honorem & laudem tangere: nihil quam sapienter & modestè loqui cum omni veritate & sinceritate: hoc est sicut deus & omni quo fieri potest modo per verba, quæ sunt imago alicujus spiritus rectè ordinati, hominum lucrari consuetudines.

Bona enim officia hominum inclinationes rarè capiunt, munera tantum in oculos tangunt. Oportet conversari ut quis amet aut ametur.

Sunt autem verba sapienter & cum respectu prolata, per quæ nascuntur inclinationes immortales, & hæc nobilitas & famosæ amicitia, quas videmus, quæ olim inter amicos videbantur.

Homines Politici, Consilarii, & famosi Judices & doctrinâ præditæ per

nae suam reputationem & fortunam eorum prudenti & discretæ linguæ adscribunt.

Fœminæ, quæ magis æstimantur & considerantur in hoc mundo, non sunt illæ, quæ majori pulchritudine aut ingenio præcellunt, nec illæ quæ plures res vel scientias norunt; Reputatio & honor quem per has admirabiles qualitates obtinent, citò prætereunt. Hinc nulla constantius & perfectius amatur, quàm quæ prudens & discreta est in verbis.

Sicut autem videtur nihil esse facilius, quàm suam regere linguam; Sic etiam videtur, quod nihil sit facilius quàm ut quis ametur.

Quod tamen rarum est, quia sæpe nolumus taliter loqui pro ut audientibus placet. Desideramus enim dicere, quod nostræ perversæ inclinationi placet, & libentius insupportabiles aliis sumus, quàm conemur retinere aliqua inconsiderata verba, aut ea cum modestia & humilitate proferre.

Sæpè convenimus ad societates &

G 6

con-

conuersationes non nisi ut monstremus
nostram insaniam & pudorem, quæ tu-
men in aliquo inordinato ingenio ma-
gis deberent esse tecta. Volumus tamen
ut illud appareat, quia volumus loqui.
Pro fœditate coperienda, mascara
excellens inventio; Stultitiæ verò ipsius
silentium: esset enim illa coram oculis
hominum incognita, si stulti possent
tacere.

REGULA TERTIA.

*Sapiaentia absconsa, & thesaurus
visus, quæ utilitas in utrisque
Eccl. 20.*

PARAPHRASIS

*Homo sapiens alijs injuriam facit, quoniam
do nihil loquitur. Thesaurus abscon-
ditus & sapientia muta sunt equaliter
inutiles. Melior enim est, qui celat sa-
pientiam, quam qui abscondit sa-
pientiam suam.*

REFLEXIO.

Persæpè accidit, ut ii qui ingenio pre-
sunt, & qui multa sciunt, valdè pauca
loquuntur.

Quod provenit vel ab ipsa comple-
xione melancholica, quæ illos facit ama-
re solitudinem, & habere complacen-
tiam in divertendo seipfos, vel à con-
scientia critica, quæ illos facit appre-
hendere errores in conversatione inevi-
tabiles, volendo ex ea hanc habere glo-
riam, se nunquam ex proposito aliquid
dixisse mali.

Sed quæstio est, an sit magis crimina-
le & pudendum loqui indiscretè, quam
tacere.

Deberent homines recordari in re-
gimine linguæ, quod ultimus & mini-
mus gradus prudentiæ sit, scire tacere.
Secundus, scire pauca loqui, & se mode-
rari in discursibus. Tertius & perfectis-
simus, scire multa loqui, & tamen nec
malè, nec nimium scire loqui.

Verum est, quod magna requiratur
discretio datis occasionibus posse tace-
re, & retinere illud, quod non debet esse
cognitum. Major tamen adhuc discre-
tio requiritur, ut alii non suspicentur,
nec cognoscant per nostrum silentium,
nos velle tacere.

G 7

Quod

Quod silentium in hoc consistit, potest se verbis coperire & tegere nostrum secretum, dicendo liberè & audacter illud quod potest, & quod debet in conversationibus dici.

Secretum enim est sicut thesaurus qui media ex parte jam est notus, quando scitur, quod sit absconditus.

REGULA QUARTA.

Ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis, & attende ne fortè labatur in lingua. Eccl. 28.

PARAPHRASIS.

Ori tuo facito ostium. Relinque porta tua scrinia & tuos thesauros sine seris, quam tua labia: & sis sollicitus ne ex ore tuo exeat aliquod verbum quod possit offendere, aut culpa subjectum.

Præfigures tibi, ait Propheta, quod sit in societatibus, sicut super glacie, lente & sapienter progrediendum est. Time semper ne tua lingua labatur & tuum iudicium cum illa cadat.

Quot verba inadequata, indiscreta,
& temeraria pronuncias, tot lapsus
tui ingenij facis, qui cadunt super alios
& eos vel ledunt vel incommodant.

REFLEXIO.

Bonum est consilium quod nobis
datur ad impediendum, ne aliquod
simile verbum possit de ore nostro exi-
re, ut ei seras apponamus.

Cum autem oporteat illud sæpè ape-
rire, & loqui quando ratio & necessitas
id volunt, videtur quod hæ seræ parum
profint. Mala enim verba sunt proxi-
miora apud portam, elabuntur inter bo-
na: Et quia bonum est loqui, impossi-
bile quasi est, posse impedire, ne quis
malè loquatur.

Potest tamen hoc fieri, quando ipsa
prudencia claves retinet, cujus principa-
lis occupatio in nobis sit, esse continuo
apud dictam portam oris nostri, & eam
claudat & aperiat tam sæpè quàm id ne-
cessitas requirit. Statim enim quò illa
abest, accidunt perturbationes & disor-
dines, & potest dici, quod major pars
infelicitatum, quæ in civitatibus & do-
mibus

mibus fiunt, & quæ tot lacrymarum causæ sunt, proveniunt ex eo, quod prudentia non sit ubique, ubi hominum linguæ comparent. *Lingua civitatis muratas destruxit, domos Magnatum effodit.* Eccl. 28.

Ubi verò hæc dicta prudentia est, una res ex admirabilioribus vitæ nostræ humanæ accidit, quod nempe talis sapiens & prudens, sicut alii prompte loquatur, sua non diu quærendo & numerando verba, interim tamen nullum proferat, quod hæc ipsa prudentia non consideraverit, & super quod ea non fecerit suas judiciosas reflexiones.

Discursus ejus est aqua currens & rapida, sed hic ipse cursus non impedit quominus non tantum sibi temporis summat unamquamque considerandi guttam, & nullam præterire sinendi, quam non cognoverit aut examinaverit.

Ita ut verum sit, quod in mundo inter miraculosas promptitudines haberi possit aliquod eminens & illuminatum ingenium, quod omnia quæ dicit, bene consideravit. Ubi lingua necesse habet

integr
ingeni
ad con
pronu
disting
cum il

Un
nis, d
confid
pareat
nec se
minar

R
Qui
stul

Qui
re
tu

IN
co
Hinc
dore
malè
into

integras horas ad loquendum , ibi tali ingenio minus uno momento opus est ad contemplandum omnia verba , quæ pronunciat , & omnia quæ retinet , ad distinguendum illud quod dicere habet , cum illo quod reticere debet.

Uno verbo suprema perfectio hominis , dum conversatur cum sui similibus , consistit in eo , ut ex quolibet verbo appareat , hoc non esse quidem exquisitum nec selectum , esse tamen perfectè examinatum.

REGULA QUINTA.

Qui prius respondet quàm audiat , stultum se esse demonstrat. Prov. 18.

PARAPHRASIS.

Qui respondet antequam audiat , non respondet , quàm ut dicat se esse stultum.

REFLEXIO.

In hoc ordinariè erramus , quod inconsideratè & nimis citò loquamur. Hinc pœnam habemus , quod cum pudore debeamus revocare illud , quod malè locuti fuimus ; Et ex nostris peccatis

Handwritten notes in red ink, including the word 'Quinta' and other illegible characters.

tis sit illud magis culposum, eritas hunc pudorem & non velle revocare.

Timor ne quis cadat in tale aliquo inconueniens, reddit hominem prudentem in suis discursibus extremè circum spectum, hocque pro regula sumit, nãquam aliquid loqui, nisi sit securus, quod non obligabitur ad retractandum & revocandum.

REGULA SEXTA.

Noli esse citatus in lingua tua, & commissus in operibus tuis. Eccl. 4.

PARAPHRASIS.

Non sis promptus in verbis, & lentus in actionibus. Loquere discretè & operare animosè. Promitte pauca, & fac multum.

REFLEXIO.

Non imiteris majorem hominum partem, qui sunt nimis boni, cuius fortassis non sit periculosior malitia quàm hic excessus eorum bonitatis, qui nihil est quod magis decipiat. Promittunt secundum sua desideria, quæ sunt magna, & operantur secundum suum posse, quod est paruum.

Obligando nos nostro verbo , nos velle aliis servire , est sapienter agere, nempè promittere minus , quam desiderant , & facere amplius quam sperant.

REGULA SEPTIMA.

Non omni homini cor tuum manifestes. Eccl. 8.

PARAPHRASIS.

Non declares tuas opiniones aut intentiones , & non aperias cor tuum coram omnibus hominibus.

REFLEXIO.

Cognosce aliorum corda , & omnia perscrutare , si est possibile , non tamen te perscrutentur. Sis secretus, non tamen simula , sis contentus , quod tuas reticeas cogitationes , non tamen eas simulationibus coperias. Dum enim oportet secretè agere , non opereris mendaciis : sufficiat tibi silentium. Habe regalem illam perfectionem , quod est : posse loqui & posse tacere ad libitum : dicere tam multa & tam pauca pro ut sunt dicenda.

Habe curam hujus regulæ , ut scias tacere

Handwritten notes in red ink on the right side of the page, including the words "nisi" and "quod".

tacere principaliter ea negotia & res
confisas tuæ prudentiæ. Quia aliquo
discopertum negotium proinde est, ut
si esset totaliter ruptum.

Ex verbis nimis citò prolatis hoc mi-
nimum senties damnum, quod re-
dabunt successum. Tempus destruet
omne id quod est factum; Et lingua
omne quod est faciendum.

Observa hanc regulam in aliis rebus
quæ tibi confidenter creditæ sunt, & in
fidelis iis, quæ de tua persona hanc ha-
buerunt opinionem.

Dum enim de labiis tuis finis egre-
secretum tui amici, crede quod amici
fidelitas, honestas, honor, prudentia &
justitia simul de anima tua egressa sunt
& quod inter te & aliquam bestiam
la alia sit differentia, quàm quod bruti-
litas hujus consistat in eo quod nescit
loqui, & tua quod nescias tacere.

Et hoc observa ratione errorum
aliis commissorum. Multi se jactant
quod talia mala non committant, quæ
vident ab aliis committi, tu verò
adhuc melius, & jacta te, quod de
nunquam loquaris.

Pecc

Peccatum tui proximi quando tenebris silentii copertum manet, est simplex peccatum, & sæpe tantum ipsi soli nocivum: quando verò tu illud aliis notum facis, causas exinde infamiam ejus innocenti domui, exemplum pro libertinis, & scandalum Ecclesiæ.

Illud quod fecit, non fuerat, ita dicendo, aliud quam principium peccati; tu verò illud per tuam linguam consummasti. Hinc est imposterum crimen consummatum, conjunctum cum omnibus opprobriis & infelicitatibus unius commissi scandalosi & imperdonabilis erroris. Ne publices id quod misericordia divina voluit habere copertum.

Ne publices pariter id quod natura conatur coperire, uti sunt ordinariè imperfectiones, quas reliquit apud aliquas personas, vel errores, quos in natiuitate earum illa ipsa fecit. Si tales notas errores, fac ne alii eos notent. Verum est, quod similes detractiones & vexationes pluribus placeant, sed non sis tam desperditi animi, ut in iisdem tibi complaceras, & ne affligas tuum proprium animum.

num , volendo ut rideat de tali loquela , quæ aliquam honoratam personam reddit ridiculam. Habe displicentiam cognoscendo tales errores , aversione de iis loqui , & horrorem ex illis sume tuam recreationem. Aspira ad eam felicitatem , quam habuit quædam sancta persona , quæ in morte Deo gratias egit de eo , quod toto tempore sexaginta annorum quoad vixit , non recorderet se dixisse aliquod verbum , quod possit offendere aut displicere proximo. De hoc que stude & disce posse tacere : Hoc dicit Aristoteles , studium Principum Regum & omnium hominum alicuius eminentioris qualitati .

Quibus vel maximè silentium bene quadrat ratione officiorum aut favoribus quibus alios gratificare se resolverunt.

Beneficium promissum tantum mediâ ex parte gratuitum est , quando deus notum est. Regale verò est , quando deus opinatè & insperatè alteri confertur.

Multum enim æstimatur , prævenire hominum petitiones. Gloriosius est prævenire desideria , sed adhuc amplius

facit, qui pravenit sua propria verba,
nempe citius aliquid facere, quam de eo
loqui.

REGULA OCTAVA.

Fatuus in risu exaltat vocem suam:

Sapiens autem vix tacite ridebit.

Eccl. 21.

PARAPHRASIS.

Homo consideratus ridet cum clamore.

*Quia risus alicujus honorati viri de-
bet posse videri, non vero audiri.*

REFLEXIO.

Non poterat adhuc sciri, quid in
genere sit objectum, quod causat
risum, hoc tamen scitur, quod nihil aliud,
quam vitium per se ipsum deceptum,
faciat ridere sapientes, qui nunquam
sunt sapientiores, nec modestio-
res, quam dum rident.

PARS

Faint handwritten notes in red ink, possibly a library stamp or marginalia.

